

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

**МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ЗБЛИЖЕННЯ УЧНІВСЬКОГО
КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Виконала:

студентка II курсу магістратури, 21-М групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Пуськова Катерина Михайлівна

Науковий керівник:

д. пед. н., професор Стрілець Світлана Іванівна

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2024 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційн робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2024 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав.кафедри _____
(підпис)

Ірина ТУРЧИНА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню освітнього процесу молодших школярів в умовах дистанційного навчання. Незважаючи на труднощі, пов'язані з впровадженням дистанційного навчання новий формат школи став для учнів корисним досвідом і показав свої переваги.

У роботі досліджено особливості проведення навчальних занять з впровадженням дистанційного навчання, впроваджено програму методичного супроводу зближення учнівського колективу та розроблено методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу.

Ключові слова: дистанційне навчання, методика супроводу, молодші школярі, освітній процес, зближення учнів, початкова школа.

ANNOTATION

The qualification work is devoted to the study of the educational process of junior schoolchildren in the context of distance learning. Despite the difficulties associated with the introduction of distance learning, the new school format has become a useful experience for students and has shown its advantages.

The article examines the peculiarities of conducting classes with the introduction of distance learning, presents a program of methodological support for the rapprochement of the student body, and develops methodological recommendations for organizing the educational process.

Key words: distance learning, support methodology, primary school students, educational process, rapprochement of students, primary school.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	11
1.1 Поняття технологій дистанційного навчання.....	11
1.2 Особливості проведення навчальних занять із використанням технологій дистанційного навчання в початковій школі	15
1.3 Учнівський колектив в умовах дистанційного навчання.....	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИК СУПРОВОДУ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
2.1 Організація та методики дослідження.....	30
2.2 Визначення рівнів комунікації учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.....	32
2.3 Аналіз результатів дослідження в сучасній школі	42
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	52
3.1 Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із застосуванням технологій дистанційного навчання для початкових класів.....	52
3.2 Впровадження розробленої програми супроводу щодо зближення учнівського колективу та перевірка ефективності супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.....	60

Висновки до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Освіта вже давно є невід'ємною частиною історії розвитку людства. Це рушійна сила глобального прогресу і одна з найвищих цінностей людини. Процес здобуття освіти з часом зазнав багато змін, і однією з найсуттєвіших була поява різноманітних форм навчання. Це значно розширило можливості здобувачів освіти, освіта стала доступною для всіх груп дітей, незалежно від індивідуальних особливостей дитини та незалежно від життєвих обставин. Проте новий час приніс нові виклики системі освіти. Таким чином, через епідемію Covid-19 та російське вторгнення весь світ, включно з Україною, був змушений прийняти певні зміни та обмеження, щоб захистити життя та здоров'я людей. Пандемія та запровадження жорсткого карантину не минули безслідно й освітню сферу: навчальні заклади були змушені шукати альтернативу стаціонарній формі навчання, яка б забезпечувала продовження навчального процесу для учнів. Такою альтернативою стала дистанційна освіта. Раніше дистанційне навчання ніколи не вважалося основною формою навчання в шкільній системі, тому перехід роботи всіх навчальних закладів на онлайн-формат став серйозним випробуванням для учасників освітнього процесу. З метою продовження навчального процесу в умовах пандемії наказом Міністра освіти і науки України від 08.09.2020 р. про дистанційну форму здобуття повної середньої загальної освіти визначає механізм використання технологій дистанційного навчання у часі для організації здобуття освіти за різними формами у загальноосвітніх навчальних закладах. Регламентація, технології дистанційного навчання при організації навчання в різних формах можуть використовуватися для:

- 1) забезпечення вивчення окремих предметів (інтегрованих курсів) або їх окремих тем, проведення профільної підготовки;
- 2) проведення окремих навчальних занять і консультацій, оцінювання результатів навчання учнів;

3) надання додаткових консультацій та/або індивідуальних та/або групових занять учнів з предметів, з яких проводиться державна підсумкова атестація;

4) реалізація індивідуальних освітніх траєкторій учнів відповідно до їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, здібностей і досвіду;

5) забезпечення освітнього процесу в умовах кризових ситуацій природного та техногенного походження, карантину, інших обставин, які об'єктивно перешкоджають відвідуванню закладів освіти.

Тому актуальність даної теми визначається необхідністю збору даних про організацію дистанційного навчання в Україні та його значення в українській системі освіти з точки зору методів підтримки конвергенції учнів середньої школи та школярів в умовах дистанційного навчання. Аналіз наукових досліджень і публікацій показує, що в роботах розкриваються загальні ідеї щодо теоретико-методологічних питань формування та моделювання освітніх середовищ з використанням технологій дистанційного навчання, розкрито у напрацюваннях В. Бикова, Н. Буркіна, Р. Гуревича, О. Глазунової, В. Кухаренка, В. Лапінського, Н. Морзе, В. Олійника, Н. Рашевської, О. Співаковського, Л. Стельмащук, Є. Смирнової-Трибульської Ю. Триуса та інших фахівців. Технічні питання застосування дистанційних технологій в освітньому процесі висвітлені у напрацюваннях О. Гайша, Р. Голощук, Є. Ланських, Г. Маклакова, А. Малихіна, П. Федорук, С. Штангей та ін. Проблема впровадження технологій дистанційного навчання у початковій школі з використанням власного досвіду описана у публікаціях І. Воротникової, І. Делик, Н. Івасішиної, О. Корнієць, Л. Міляєвої, С. Муравського, Л. Покудіної, С. Якубова. Мета дослідження – проаналізувати особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Об'єктом дослідження є освітній процес у початковій школі.

Предметом дослідження є учнівський колектив молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Мета дослідження полягає у дослідженні методичного супроводу зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Зважаючи на це було розроблено наступні **завдання дослідження**:

- з'ясувати особливості проведення навчальних занять із використанням технологій дистанційного навчання в початковій школі;
- дослідити методики супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання;
- впровадити програму методичного супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання;
- розробити методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в початковій школі із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; вивчення, аналіз і узагальнення педагогічного досвіду вчителів початкових класів в умовах дистанційного навчання.

Теоретичне значення одержаних результатів: в ході дослідження було виявлено необхідність формувати та вдосконалювати методики супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Практичне значення одержаних результатів. У межах дослідження розроблено та впроваджено програму методичного супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання та розроблено рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із застосуванням технологій дистанційного навчання для початкових класів.

Апробація роботи. Результати дослідження було апробовано у вигляді доповіді «Методики зближення учнівського колективку молодших школярів під час дистанційного навчання» на Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра:

сучасні реалії та перспективи» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 7-8 листопада 2024 року).

Структура роботи обумовлена логікою дослідження. Наукова робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, що нараховує 57 джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1 Поняття технологій дистанційного навчання

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про освіту» загальна середня освіта може організовуватися у таких формах:

- інституційні (стаціонарні (денні, вечірні), заочні, дистанційні, онлайн);
- індивідуальний (зовнішній, сімейний (домашній), педагогічний патронат)

[23].

У рамках освітніх реформ неминуче поява нової форми навчання, яка б відповідала всім вимогам інноваційної освіти та забезпечувала ефективну реалізацію основних освітніх програм. Цим вимогам найбільшою мірою відповідає дистанційне навчання, яке має на меті поєднати переваги використання сучасних технологій дистанційного навчання на основі використання Інтернет-технологій, сучасного мультимедійного обладнання та традиційної освіти.

Дистанційне навчання в його сучасному підході було створено порівняно недавно і завдяки цій новизні воно орієнтується на кращий методичний досвід, накопичений різними навчальними закладами світу, на використання сучасних і високоефективних педагогічних технологій, які відповідають потребам сучасної освіти і суспільства в цілому. Можна навести велику кількість визначень поняття «дистанційна освіта», що свідчить про різноманітність підходів до її розуміння. У «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» від 20.12.2000 р.[15] дистанційне навчання було визначено як «сукупність технологій, що забезпечують надання студентам основного обсягу вивченого матеріалу; інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у навчальному процесі, надання студентам можливості самостійно працювати над засвоєнням вивченого матеріалу, а також у процесі навчання.

І. В. Роберт у своїй монографії «Теорія та методика інформатизації освіти» визначає дистанційну освіту (дистанційне навчання, розподілене навчання) як процес передачі знань, формування умінь і навичок під час інтерактивної взаємодії як між викладачем і студентом, так і між ними та студентом. Інтерактивний ресурс джерело інформації, що відображає всі елементи, властиві навчальному процесу (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), реалізовані в умовах впровадження засобів ІКТ [17].

Подібне визначення цього поняття дав Е. С. Полат [22]: «дистанційна освіта – це система навчання, яка базується на взаємодії викладача і студентів, студентів між собою на відстані, в якій відображаються всі елементи, притаманні навчальному процесу, (цілі, зміст, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами ІКТ та Інтернет-технологій.

А. В. Чуторський дає таке визначення [21]: «дистанційна освіта – це навчання, при якому суб'єкти дистанційного навчання реалізують освітній процес за допомогою телекомунікацій». Таким чином, на основі аналізу наведених дефініцій можна зробити висновок, що всі автори-дослідники в понятті «дистанційна освіта» виокремлюють і науково обґрунтовують такі елементи, як:

- навчання в синхронному та асинхронному режимах;
- предмети навчання;
- елементи навчального процесу (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання);
- інструменти ІКТ.

У своєму дослідженні ми керуватимемося визначенням, наведеним у Постанові Міністра освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», де зазначено, що «дистанційна освіта (ДО) — це індивідуалізований процес навчання, набуття знань, умінь і способів діяльності пізнавальний розвиток людини, що відбувається переважно через опосередковану взаємодію віддалених учасників освітнього процесу в

спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [13].

В. Ю. Биков у своїй монографії «Моделі організації систем відкритої освіти» виділяє наступні різновиди дистанційного навчання [13, с. 98]:

- дистанційне навчання – форма організації та реалізації освітнього процесу, під час якої його учасники (суб'єкти освіти) здійснюють освітню взаємодію переважно та переважно екстериторіально;

- традиційна дистанційна освіта - вид дистанційної освіти, згідно з яким учасники та організатори освітнього процесу взаємодіють переважно асинхронно в часі, значною мірою використовуючи систему поштового, телефонного або телеграфного зв'язку як систему транспортування навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів;

Електронне дистанційне навчання (e-DL) – це вид дистанційного навчання, згідно з яким учасники та організатори освітнього процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронну, так і синхронну в часі, головним чином і переважно з використанням електронних транспортних систем для доставки навчальних матеріалів та іншої інформації, джерела, об'єкти, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, ІКТ.

Дистанційне навчання можна визначити як «тип освіти, при якому студенти працюють самостійно вдома та спілкуються з викладачем та іншими студентами за допомогою електронної пошти, електронних форумів, відеоконференцій та інших форм мережевого спілкування» [5].

Деякі дослідження використовують визначення «гнучкого дистанційного навчання».

Гнучке дистанційне навчання (ГДН) на основі телекомунікацій – це комплекс освітніх послуг (навчальні матеріали, технології, консультації, контроль знань тощо.), які надаються студентам (слухачам) з використанням спеціалізованого телекомунікаційно-інформаційного освітнього середовища, заснованого на методиці, орієнтованій на індивідуальну (незалежну від місця і часу) роботу студентів (слухачів), зі спеціально сконструйованим

навчальним матеріалом різного ступеня, спілкування з дистанційними експертами, викладачами та однокласниками (іншими студентами) [9].

У свою чергу комп'ютерні технології гнучкого дистанційного навчання – це процедури (принципи та/або рекомендації) ефективного використання комп'ютерних телекомунікаційних технологій для застосування педагогічних підходів і методів дистанційного навчання, спрямованих на досягнення мети навчання [9].

Наведений перелік понять буде неповним, якщо не згадати систему електронного навчання – «тип освітньої системи, в якій навчальний процес підтримується переважно використанням технологій електронного навчання, а організація освітнього середовища відповідає до принципів відкритої освіти» [13].

Система ДН тому є не засобом заміни вчителя (викладача) комп'ютерною програмою, а засобом взаємодії учнів (учнів) з викладачем на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Специфіка ДН зумовила необхідність введення в освітню практику навчального терміна «охоронець». Функції тьютора залежать від прийнятої в системі дистанційного навчання моделі навчання. Тьюторами можуть бути як штатні викладачі (викладачі), так і особи інших професій, зайняті на неповний робочий день або погодинно. В умовах ТН основним завданням тьюторів є керівництво самостійною роботою студентів (студентів), яка передбачає виконання таких функцій: формування мотивів навчання; постановка цілей і завдань; передача досвіду; організаційна діяльність; організація взаємодій між слухачами; контроль навчального процесу [19].

Отже, дистанційне навчання є новою формою організації навчального процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студентів з використанням різноманітних інформаційних ресурсів. Така форма навчання відрізняється від традиційного підходу до навчання.

1.2 Особливості проведення навчальних занять із використанням технологій дистанційного навчання в початковій школі

Події 2020 року та повномасштабне вторгнення росії на території України у лютому 2022 року привернули увагу всього суспільства до технологічної дистанційної освіти. Пандемія Covid-19 все змінила, і дистанція стала єдиною доступною формою в системі середньої освіти [4].

Дистанційне навчання у початковій школі – це виклик для усіх учасників освітнього процесу, оскільки найменші школярі ще не є достатньо організованими, щоб вчитися самостійно. Тому перед педагогами стало непросте завдання – організувати роботу не тільки з учнями, але й налагодити тісний контакт зі своїми колегами та батьками.

Одним із факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти є взаємодія всіх учасників освітнього процесу. В умовах дистанційного навчання, коли вчитель і учні не можуть бути поруч, взаємодія між вчителем, учнями і батьками настає особливої важливості. Від рівня комунікації залежить ефективність навчання, у процесі як його спілкування між учасниками освіти в мережах штучного середовища [1]. Роль вчителя початкових класів на мовах дистанційного навчання на основі особистого статусу та інформації:

- аналіз рівня безпеки, технічних ресурсів, безпеки в мережі Інтернет;
- обрання єдиного підходу до проведення уроків із використанням технологій дистанційного навчання;
- налагодження тісної, позитивної співпраці з учнями та її батьками;
- врахування мотивації природного аспекту;
- забезпечення зворотного зв'язку (дитина повинна бачити свої успіхи і навчитися працювати над помилками).

Звідси випливає, що вчитель, який працює в системі дистанційного навчання, повинен:

- встановити чіткий графік у режимі спілкування он-лайн і чітко його дотримувати;

- дуже швидко відповідати на листи учнів, батьків;

- підтримувати і схвалювати оперативність школярів;

- створити атмосферу психологічного комфорту (учень має відчувати, що як адміністратор, так і керівник, допомагають);

- створити умови для повноцінної самореалізації учня, прояви успішності, самопідтвердження, підвищення його самооцінки. Перед організацією даних форм на початку занять ось деякі проблеми, які виникають:

- технічна проблема (під час занять необхідно мати аудіо-візуальний контакт, проте не всі школярі забезпечені відповідною технікою);

- проблема ефективного зворотного зв'язку;

- проблема психологічних проблем, відсутність самоповаги та індивідуальної роботи;

- проблема вибору вдалої форми контролю в ході перевірки знань учня.

Бачимо, що схема взаємодії учасників навчального процесу: «Вчитель–Учень – Підручник – Батьки» переходить у нову схему «Вчитель–Учень–Засоби ІКТ– Батьки».

Дистанційне навчання визначається як одна з форм організації навчального процесу, за якою всі або частина занять здійснюються з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості вчителя і учнів [6].

Тобто, при такій формі навчання учень має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, відтворення. За способом поширення навчального контенту розрізняють наступні навчальні режими [2], [3]:

- синхронні (передбачають одночасну участь у процесі навчальних занять вчителя та учнів);

- асинхронні (не вимагають одночасного, в режимі реального часу, зв'язку усіх учасників);
- змішані (це системи, що використовують елементи як синхронних, так і асинхронних систем).

Організувати навчання учнів у синхронному режимі можна з використанням:

- платформ дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom та інші);
- проведення вебінарів, відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Cisco WebEx, Microsoft Teams, Skype);
- проведення чатів (спілкування користувачів мережі в режимі реального часу через месенджери: Viber, Messenger, Telegram, WhatsApp, а також можливість проведення чатів надає пошта Gmail).

Варіантами організації дистанційного навчання учнів у асинхронному режимі є використання:

- електронної пошти;
- Google Диску;
- соціальних мереж/месенджерів (Facebook, Viber, Telegram);
- сайту/блогу/ віртуальної дошки (Padlet, Lino it тощо).

Невід'ємним компонентом будь-якої з вищенаведених систем є ефективна комунікація між усіма учасниками. Під час традиційної (очної) форми організації освітнього процесу даний компонент є настільки загальноприйнятним та буденним, що навіть не помічається і сприймається як належне. Проте, із запровадженням технологій дистанційного навчання, з'являються певні труднощі з налагодження ефективних способів і каналів взаємодії та спілкування між вчителем та учнями.

Зупинимось на характеристиці додатків Google, які можна використати при дистанційному навчанні учнів початкової школи [5]:

- Google Docs (дозволяє в режимі реального часу відслідковувати будь-які зміни, що внесені у документ; залишати примітки, виправлення;

використовувати вбудований чат; відслідковувати внесені у документ зміни кожним із учасників);

– Google Forms (полегшує роботу та спрощує спілкування з батьками; дає можливість створювати тести, вікторини та анкети; підходить для домашнього завдання та самостійної роботи на уроці);

– Google Презентації (є можливість створювати на Google Диску навчальну презентацію з матеріалами до уроків та надавати до них доступ учням);

– Google Classroom (на даній платформі можна створювати свій клас (рис.1.1); ділитись з учнями навчальним матеріалом (рис.1.2.), необхідним для вивчення; стежити за розвитком досягнень школярів та оцінювати їх досягнення; організовувати спілкування вчителя та учня; давати завдання; встановлювати deadline; перевагою даної платформи є можливість викладати навчальні матеріали, завдання, виставляти оцінки, є календар);

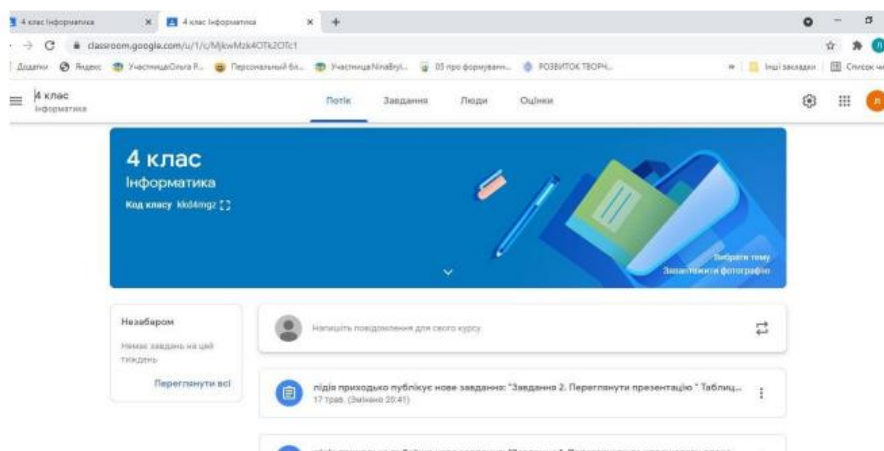

Рис. 1.1. Фрагмент зображення створення . класу в Google Classroom

– Google+Hangouts (вчитель має можливість записувати уроки і викладати їх у YouTube; організовувати групові чати, відео консультації; обговорювати теми і спілкуватися у груповому відео чаті; навчальний матеріал можна транслювати онлайн; можна створювати опитування та переглядати їх результати);

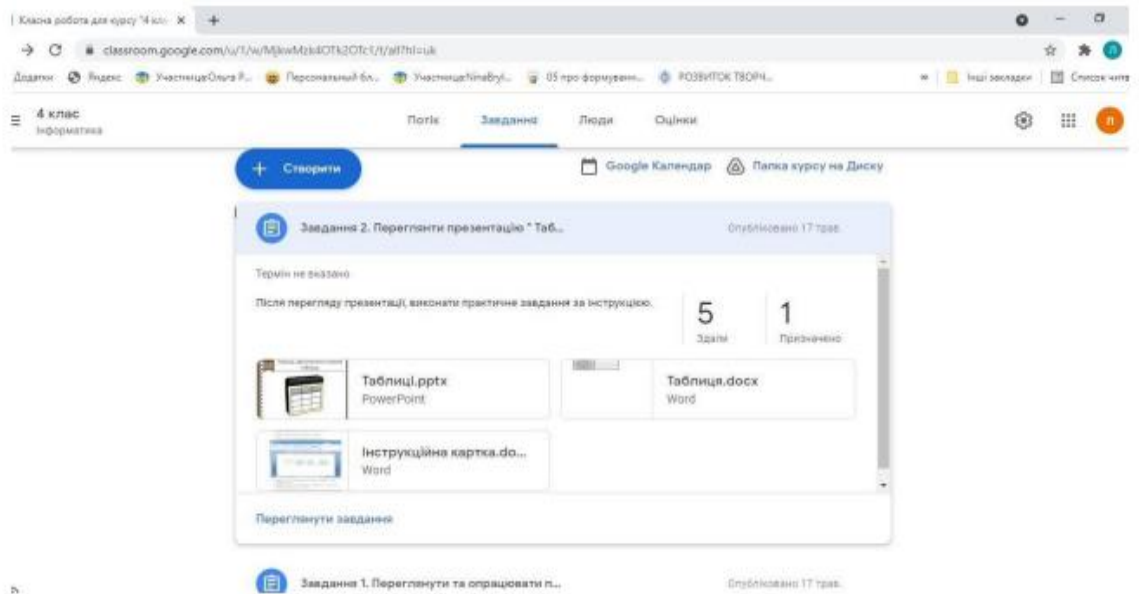

Рис. 1.2. Фрагмент зображення з навчальним матеріалом в Google Classroom

– Google Meet (зручний доступ за посиланням; підтримка різних операційних систем та браузерів; можливість поділитися зображенням з екрану).

Одним із сервісів, який використовується також вчителями, для організації дистанційного уроку є Edmodo. З його допомогою є можна створити групу класу і ділитися всією необхідною інформацією: надавати план уроку, використовувати календар для кращої візуалізації, прикріплювати файли із завданнями і різними навчальними матеріалами, створювати і виконувати різні форми контролю учнів (тести, опитування, завдання). Одним із недоліків, який стає на заваді використання сервісу є те, що інтерфейс повністю англійською мовою. Сервіс Classdojo підходить для організації віддаленого навчання школярів молодшої та середньої школи, адже все оформлено яскраво є анімації, що привертає увагу.

Вчитель може використати наступні функції:

- можливість зв'язку з батьками;
- можливість відправити повідомлення групі учнів або кожному учню окремо;

- можливість перегляду, як працює учень, як його оцінюють інші педагоги, який прогрес;
- оцінки учня дублюються в акаунті його батьків, що дає можливість контролювати успішність;
- є журнал у якому можна облікувати успішність школярів. Сервіс LearningApps є конструктором, який дозволяє зручно створювати електронні інтерактивні вправи, котрі сприяють активності, самостійності школярів (рис.1.3.).

Рис. 1.3. Фрагмент зображення завдання «Співставте об'єкти з їх назвами» в LearningApps

Крім того, LearningApps надає можливість дистанційного навчання кожному вчителю, адже дозволяє створити набір класів у власному акаунті, ввести дані про учнів, їх профілі, задати пароль для входу та викладати вправи для виконання.

У даному сервісі є можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання були вбудовані на власний сайт чи блог. Важливо відзначити, що правильність виконання завдань перевіряється миттєво. На даний момент до переліку мов інтерфейсу сервісу додано українську мову, перекладені загальні текстові рядки та всі рядки, що стосуються різних вправ.

При організації дистанційного навчання для школярів початкової школи, варто звернути увагу на наступні моменти:

- при скороченні годин на вивчення окремих тем необхідно враховувати пріоритетні теми відповідно до програми;

- формат, обсяг, структура, зміст завдань підбираються вчителем індивідуально із врахуванням програми;

- підібрані завдання повинні спонукати учнів до роботи з довідниковою літературою, мультимедійними програмами та ресурсами мережі Інтернет;

- пропонуючи завдання для опрацювання, вказувати не лише на порядковий номер сторінки чи вправи, а й конкретизувати характер та спосіб його виконання; надати учням чіткий інструктаж щодо виконання завдань (прокоментувати його виконання в усній, письмовій чи формі відео-звернення).

- у залежності від типу пізнавальної активності учнів підготувати різні за характером завдання: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, пізнавально-практичні.

- для виконання завдання творчого та пізнавально-практичного характеру бажано надати певний час для їх виконання і встановити строки звітності.

Отже, на основі аналізу науково-методичної літератури, педагогічного досвіду вчителів-практиків можна зробити висновок, що на даному етапі розвитку освіти є достатня кількість веб-технологій, онлайн платформ, які можна застосувати при організації дистанційного навчання для молодших школярів. Елементи дистанційного навчання, що використовується у початковій школі повинні мати певну концепцію, налагоджену систему існування та психолого-педагогічні основи з метою вирішення проблеми ефективного керування навчальною діяльністю школярів.

1.3 Учні́вський колектив в умовах дистанційного навчання

Сучасна педагогіка визначає поняття колективу як певну кількість людей, що заснована на підґрунті спільної цілі, задачі; групу, яка здатна поєднати інтереси кожного індивідуально та всіх учасників одночасно.

Класичним є звернення до надбань педагогів А. Макаренка, В. Сухомлинського та С. Шацького для з'ясування поняття та особливостей формування колективу. Так, В. Сухомлинський довів, що саме у колективі створюється неподільність індивіда та суспільства, до того ж найбільшого виховного значення набуває поняття учнівського колективу, у якому усі учасники освітнього процесу об'єднанні спільною значущою метою. Він зазначав, що «мудра влада колективу» допомагає побороти прояви егоїзму, байдужості, знайти власну роль у суспільстві, виявляти творчість, гуманність. [6, с. 240]

А. Макаренко, розкриваючи поняття колективу, наголошував на його змінюваності й розвитку, що проходить у декілька стадій: для першої притаманні вимога педагога, вивчення ним учнів, організація колективно-творчої діяльності; для наступної – вимоги висуває не лише педагог, але й актив, учитель проводить роботу з активом та стимулює розвиток його ініціативності, творчості, креативності, індивідуального підходу до справи; для завершальної стадії характерним є той факт, що вимоги висуває сам колектив до кожної особи і є ініціатором організації колективної діяльності різного виду. Також, саме А. Макаренко виокремив чинники, що сприяють формуванню дисципліни і порядку, пробудженню у свідомості учня самокритичності та моральності поведінки з оточуючими. Узагальнюючи думки видатних педагогів про згуртування дитячого колективу й сучасні дослідження, спираємося на твердження про етапність (стадійність) його розвитку, а саме:

1-й етап. Створення команди та взаємоприйняття її членами. Дитячі об'єднання перетворюються в групи зі спільною метою і завданнями. На цьому

етапі між учасниками групи встановлюються безпосередні контакти, в основі яких лежить емоційне прийняття або взаємне неприйняття.

Спілкування і педагог відіграють важливу роль не тільки на першому етапі згуртування дитячого колективу.

2-й етап. Створення колективної солідарності На цьому етапі відносини між членами групи керуються природою колективних дій; спілкування стає відкритим, підвищується взаємна довіра; члени групи здатні приймати спільні рішення. Група дітей зі спільною метою і завданнями поступово стає командою. На етапі формування колективної згуртованості відносини між членами колективу часто носять неформальний характер, що сприяє підвищенню якості їхньої роботи.

Найважливішим завданням педагога на цьому етапі є формування доброзичливої атмосфери в колективі та створення оптимального соціально-психологічного мікроклімату. Цьому сприяють прояв доброзичливості, оптимістичний світогляд і відкрите спілкування з членами команди.

3-й етап. Етап прагнення до групового успіху Розвиток кожного члена команди сприяє розвитку всієї команди та її ефективності. Залежно від характеру колективу його вплив на кожного його члена може бути як позитивним, так і негативним. [2]

Заяви А. Макаренка залишаються в силі і сьогодні про значення правильно обраного стилю і тону життя, активності учнів для формування колективу, адже стиль – це внутрішня духовна сила колективу, яка сприяє формуванню почуття гідності та уявлень про цінності. свою команду, пишайтеся нею; активність – це готовність учасника до структурованої діяльності; стриманість у рухах, словах, вираженні емоцій і тоні - духовно-емоційне забарвлення дій учасників колективу (впевненість у діях, оптимістичний настрій, бадьорий ритм). [4].

Для побудови ефективної стратегії згуртування команди в онлайн-навчанні необхідно враховувати всі його елементи – методичні, технічні, організаційні та психологічні.

Найбільшого значення тут набувають два елементи – розклад (він має бути максимально прозорим для всіх учасників навчального процесу) та спілкування (бо ми можемо придумати і зробити багато цікавого та корисного, але якщо не робимо це, не говоріть про результат, він просто пропаде). Спілкування може відбуватися в тих же робочих чатах, де вчитель співпрацює з учнями та батьками. Цей інструмент можна використовувати, наприклад, щоб нагадувати вам про щотижневі заняття та навчальні дії, що супроводжуються простими у використанні підказками.

Рекомендується починати план уроку з цілої години - 9.00, 10.00 і т. д. Це дисциплінує як дітей, так і батьків. Якщо ви починаєте урок, як в офлайн-системах, о 10.20, 11.05, це часто викликає плутанину в учнів, які починають приходити пізно, приходити в різний час і виправдовуватися. Також рекомендується періодично проводити опитування щодо організації онлайн-навчання, наприклад, запрошувати батьків та/або дітей для заповнення анкет. Варто запитати про зручність користування освітніми платформами, рівень інтересу та залученості дитини до уроків, до позакласних заходів, у тому числі в чатах з обговоренням домашніх завдань тощо. Але питань має бути не більше 10.

Варто пам'ятати, що якщо вчитель хоче отримати відповіді на запитання, учасникам слід пояснити мету опитування – створення нового плану уроку, вдосконалення елементів гейміфікації навчання, перегляд освітньої стратегії тощо.

Нинішня складна ситуація може призвести до появи нових дітей навіть у вже створених класах. Тому важливе завдання вчителя – допомогти їм успішно влитися в навчальний процес і подружитися з однокласниками.

Найголовніше тут - це дати відчуття безпеки і створити дружню атмосферу. Вчителі повинні навчитися працювати з тривогою та невпевненістю учнів, які були змушені переїхати з небезпечних регіонів.

У перші два-три тижні вересня слід приділяти увагу згуртованості дітей і стабілізації їх емоційного стану. Тому навчальне навантаження має бути

відповідним, ви встигнете все опрацювати, коли діти почуватимуться у безпеці. Важливо створювати ситуації успіху та позитивної мотивації.

Ситуації успіху сприяють:

- слова підтримки та похвали;
- символічні сертифікати та дипломи;
- спільні вправи на онлайн-дошках;
- розминка (фізична, інтелектуальна, емоційна);
- різна механіка огляду.

Основна мета навчання на початку навчального року – підтримати дітей та відволікти їх від травматичних подій. Тому рекомендується зосередитися на повторенні вже пройденого матеріалу, з розумінням ставитися до поганої концентрації на предметі і не висловлювати негативних оцінок. Натомість важливо говорити про емоції учнів, не задавати занадто багато домашніх завдань і поступово вводити нові теми. Вам доведеться багато говорити з дітьми про війну, дотримуючись правил:

- пояснювати та відповідати на питання, відповідні віку дитини, але з використанням наукового підходу (це види зброї, так вони працюють);
- діти будуть фантазувати про те, про що не скажуть дорослі, і тоді ми не зможемо контролювати результати;
- обговорюйте з позитивного боку, але не обіцяйте те, що не гарантовано;
- говорити про основні потреби та права людини та наголошувати, що ніхто не має права їх порушувати;
- навчитися працювати з негативними емоціями дитини (вона має на них право);
- навчитися правильно підтримувати.

Через бесіди про війну варто познайомити дітей з поняттями лицарства, жертвності та причинно-наслідкових зв'язків історичних подій. Адже все це є важливим елементом у формуванні особистості успішної людини.

Вправи на злагодженість занять:

Правда чи брехня: нехай діти напишуть три факти про себе так, щоб один із них був неправдивим, а потім інші повинні вгадати, який факт невірний.

«Це про мене»: учитель пропонує речення, що містить заперечення («Я люблю котів більше, ніж собак», «Я люблю какао більше, ніж чай»). Ті, хто погоджуються з цим твердженням, піднімають руки і кричать: «Це про мене». Вправа створює відчуття згуртованості та полегшує дітям пошук однодумців у класі.

«Компліменти»: учитель по черзі робить компліменти («Мені подобається, хто ти...») і пропонує одному з учнів почати з компліменту наступному однокласнику. Гра триває до тих пір, поки останній гравець не похвалить того, хто почав ланцюжок.

«Полювання»: учитель пропонує учням протягом 30 секунд знайти навколо себе предмет із заданими параметрами (зелений, з цифрою сім, щось їстівне тощо). Потім усі повертаються до моніторів і називають предмет. Можна ускладнити завдання і запропонувати знайти предмет, який має для дитини особливе значення, і поговорити про нього.

«Пантоміма»: кожен учень жестами може показати, що він любить робити, вміє готувати, відпочивати тощо. Інші повинні відгадати.

«Веселі привітання»: коли нова дитина приєднується до класу, учитель може запропонувати дітям об'єднатися в групи або окремо, щоб придумати смішне та приємне привітання новоспеченому, яке вони потім можуть показати.

Вправи, що розвивають навички командної роботи:

«Хвиля». Учні повинні мати увімкнені камери. Учасник, вікно якого знаходиться у верхньому лівому куті екрана, «запускає» хвилю (розводить руки в сторони і починає рухати ними, створюючи хвилю) і при цьому називає своє ім'я. Рух бере на себе наступний праворуч учасник. Так триває, поки всі діти не скажуть своє ім'я.

«Протилежності»: учитель ділить клас на дві групи і пропонує твердження, що містить протилежності (зимові канікули краще літніх).

Протягом 10 хвилин обраний представник від кожної групи повинен зачитати аргументи своєї частини претензії, яка обговорюється групою. Перемагає група, у якої більше аргументів.

«Спільноти»: клас також ділиться на дві групи. Протягом 15 хвилин діти повинні знайти і записати характерні для всіх членів команди характеристики (ми злимося, коли нам заважають, ми всі любимо солодке тощо). Перемагає та команда, яка знайде більше подібностей.

«Що тут сталося»: учитель створює кілька груп, надаючи кожній з них окрему віртуальну кімнату для обговорення. Наприклад, група отримує окрему картинку з незвичайним сюжетом, учні мають 2 хвилини на те, щоб на основі цього сюжету придумати власну історію та представити її всьому класу.

Висновки до 1 розділу

Дистанційне навчання тимчасово стало основною формою навчання по всій країні. При цьому роботу закладів освіти повністю переведено в онлайн-режим. Проте успішному відновленню навчального процесу заважав ряд проблем, які потребували невідкладного вирішення:

- не всі учасники освітнього процесу мають вільний доступ до мережі Інтернет та технічних засобів, що дозволяють дистанційно навчатися;
- електронні навчальні платформи швидко перевантажуються;
- динаміці навчального процесу заважають збої в роботі Інтернету, соціальних мереж і допоміжних програм, а також проблеми з технічними засобами;
- не всі учасники освітнього процесу володіють достатнім рівнем знань і досвідом роботи з сучасними технологіями;
- викладачі не можуть контролювати та координувати роботу студентів протягом усього періоду навчання.

Незважаючи на труднощі, пов'язані з впровадженням дистанційного навчання в період карантину, новий формат школи став для учнів корисним досвідом і показав свої переваги.

В умовах дистанційного навчання постає проблема згуртування студентської спільноти. Формування і розвиток спілкування у молодших школярів може здійснюватися шляхом розвитку в них комунікативних навичок у процесі спеціально організованих занять, включаючи прийоми і способи активної психологічної дії; прихильність до самостійної роботи; відповідальність за мандат; участь у творчих справах колективу, органах місцевого самоврядування. Умовою створення учнівського самоврядування в початковій школі є організація спільних занять та організація життєдіяльності учнівського самоврядування на демократичних засадах; побудова гуманістичних і взаємовідповідальних стосунків між дітьми, дотримання традицій і норм поведінки; спрямування та корекція впливу дитячої спільноти

на особистість; вмiле педагогiчне регулювання мiсця кожного учня в системi взаємин у колективi; збереження та розширення реальних прав дiтей у комплексi шкiл в умовах дистанцiйного навчання.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИК СУПРОВОДУ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Організація та методики дослідження

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Чернігівської гімназії №13 м. Чернігів у вересні-листопаді 2024 року. У дослідженні взяли участь 26 учнів 3 класу.

Мета експериментального дослідження - виявити рівень зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Завдання:

1. Здійснити підбір діагностичних методик.
2. Провести діагностування учнів за допомогою обраних методик.
3. Розробити вправи, спрямовані на успішне зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Етапи експерименту.

1 етап: Підбір методик для вивчення загального рівня зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

2 етап: Проведення діагностики рівня адаптації третьокласників до шкільного життя.

3 етап: Аналіз отриманих даних.

4 етап: Розробити комплекс занять, спрямованих на зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

5 етап: Перевірити ефективність комплексу корекційних вправ.

Для проведення дослідження були використані різні методи (анкетування, діагностична бесіда).

Для проведення психолого-педагогічного експерименту, були підібрані методики для визначення рівнів зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Таблиця 2. 1.

Комплекс методик для діагностики рівня зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Критерії	Показники	Методики
1. Мотиваційний	Рівень мотивації щодо дистанційного навчання	Анкета для визначення шкільної мотивації (розроблена Н.Г. Лускановою).
2. Емоційно - рефлексивний	Стан особистості в ситуації міжособистісної взаємодії	Проективна методика діагностики шкільної тривожності (розроблена А.М. Прихожан).
3. Особистісний	Відображає рівень самооцінки	Методика «Сходінки» (Т.В. Дембо, С. Я. Рубінштейн, адаптація В.Г. Щур).
4. Соціально-компетентнісний	Відображає рівень комунікації	Виявлення комунікативних умінь і навичок молодших школярів (Ю. Орлова).

Зміст діагностичних методик подано у додатках (Додаток А-Г).

2.2 Визначення рівнів комунікації учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання

Було проведено констатуючий експеримент, спрямований на вивчення рівня комунікації учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання. Представимо результати діагностики за методикою «Анкета для визначення шкільної мотивації, розроблена Н.Г. Лускановою (мотиваційний компонент)».

У зведеній діагностичній таблиці представлені результати обстеження рівня комунікації учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

У ході діагностичного дослідження були отримані кількісні оцінки, які враховувалися при виявленні загального рівня шкільної третьокласників. Ми підраховали середні значення за всіма показниками. Отримані дані представлені у таблицях (Таблиця 2.2., 2.3.) і діаграмі (Рисунок 2.1.).

Таблиця 2.2.

Результати дослідження рівня шкільної мотивації третьокласників (за методикою Н.Г.Лусканової)

№ з/п	Ім'я дитини	К-ть балів	Загальний рівень
1.	Арсеній В.	26	Високий
2.	Ксенія П.	11	Низький
3.	Мілана Ж.	21	Середній
4.	Роман А.	28	Високий
5.	Ольга Т.	17	Зовнішня мотивація
6.	Єгор Ф.	16	Зовнішня мотивація
7.	Карина П.	26	Високий
8.	Дмитро У.	12	Низький
9.	Данило С.	22	Середній

10.	Гліб П.	6	Негативне ставлення до школи
11.	Тихон Р.	18	Зовнішня мотивація
12.	Архип Д.	18	Зовнішня мотивація
13.	Анастасія Л.	12	Низький
14.	Матвій Ж.	7	Негативне ставлення до школи
15.	Олександра Л.	22	Середній
16.	Гліб Т.	23	Середній
17.	Іван Л.	24	Середній
18.	Арсеній Н.	12	Низький
19.	Гліб Б.	23	Середній
20.	Ірина К.	24	Середній
21.	Поліна М.	17	Зовнішня мотивація
22.	Денис Д.	19	Зовнішня мотивація
23.	Артем Е.	26	Високий
24.	Софія В.	21	Середній
25.	Арсеній С.	23	Середній
26.	Зоряна Б.	23	Середній

Таблиця 2.3.

Характеристика рівнів шкільної мотивації у третьокласників.

Рівні адаптації	Кількість учнів	%
Високий	4	15
Середній	10	39
Зовнішня мотивація	6	23
Низький	4	15
Негативне ставлення до школи	2	8

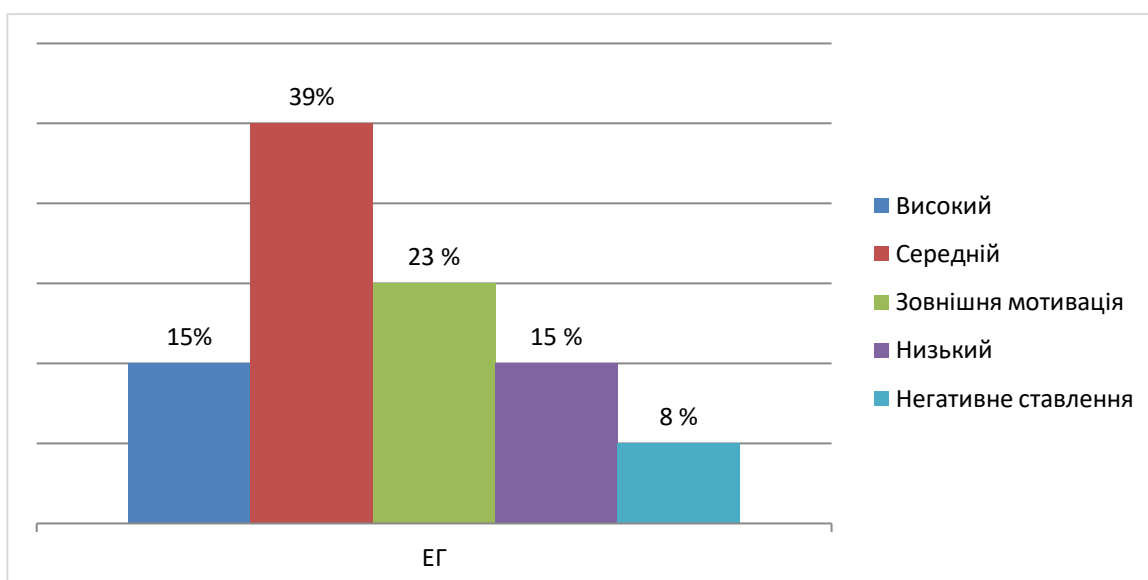

Рисунок 1.1. Оцінка рівня шкільної мотивації у третьокласників

Таким чином, ми бачимо, що результати діагностування показують, що у 4 учнів (15% від загальної кількості третьокласників) виявлено високий рівень мотивації. Дітям подобається дистанційне навчання, вони вчаться з задоволенням, виконують всі завдання, які дає вчитель, відповідально ставляться до виконання домашніх завдань. У школі у них переважає гарний настрій, емоційний стан в нормі. Ставлення до вчителя, до однокласників і, в цілому, до школи позитивне.

10 учнів (39% від загальної кількості третьокласників) мають середню мотивацію до дистанційного навчання в школі. Адаптація до школи проходить середньо, можлива наявність деяких проблем у засвоєнні шкільних правил і норм поведінки. У дітей із середнім рівнем адаптації може бути не сформована позиція школяра, тобто школа залучає його не власне навчальним змістом, а тим, що в ній цікаво.

У 6 учнів (23% від загальної кількості третьокласників) - зовнішня мотивація. Такі діти досить благополучно відчують себе в школі, однак частіше ходять в школу, щоб спілкуватися з друзями, з учителем. Їм подобається відчувати себе учнями, мати гарний портфель, ручки, зошити.

Пізнавальні мотиви у таких дітей сформовані в меншій мірі, і навчальний процес їх мало приваблює.

4 учнів (15% від загальної кількості третьокласників) мають низьку мотивацію щодо дистанційного навчання в школі. Ці діти відвідують онлайн-заняття неохоче, воліють пропускати заняття. На уроках часто займаються сторонніми справами, іграми. Зазнають серйозних труднощів у навчальній діяльності. Знаходяться в стані нестійкої адаптації до онлайн-навчання.

2 учнів (8% від загального кількості третьокласників) мають негативне ставлення до школи, спостерігається шкільна дезадаптація. Діти відчують серйозні труднощі в навчанні: вони не справляються з навчальною діяльністю, відчують проблеми в спілкуванні з однокласниками, у взаєминах з учителем. Школа нерідко сприймається ними як вороже середовище, перебування в якій для них нестерпно.

Розглянемо результати діагностики за проєктивною методикою визначення шкільної тривожності (А.М Прихожан) - емоційно –рефлексивний компонент. У зведеній діагностичній таблиці представлені результати обстеження рівня шкільної тривожності у дітей молодшого шкільного віку (третьокласників).

Таблиця 2.4.

Результати дослідження рівня шкільної тривожності третьокласників (за А.М. Прихожан)

№ з/п	Ім'я дитини	К-ть балів	Наявність шкільної тривожності
1.	Арсеній В.	12	Не виявлено
2.	Ксенія П.	4	Виявлено
3.	Мілана Ж.	8	Не виявлено
4.	Роман А.	11	Не виявлено
5.	Ольга Т.	7	Не виявлено
6.	Єгор Ф.	9	Не виявлено

7.	Карина П.	3	Виявлено
8.	Дмитро У.	4	Виявлено
9.	Данило С.	10	Не виявлено
10.	Гліб П.	3	Виявлено
11.	Тихон Р.	4	Виявлено
12.	Архип Д.	8	Не виявлено
13.	Анастасія Л.	4	Виявлено
14.	Матвій Ж.	3	Виявлено
15.	Олександра Л.	8	Не виявлено
16.	Гліб Т.	11	Не виявлено
17.	Іван Л.	10	Не виявлено
18.	Арсеній Н.	4	Виявлено
19.	Гліб Б.	9	Не виявлено
20.	Ірина К.	11	Не виявлено
21.	Поліна М.	9	Не виявлено
22.	Денис Д.	8	Не виявлено
23.	Артем Е.	12	Не виявлено
24.	Софія В.	9	Не виявлено
25.	Арсеній С.	11	Не виявлено
26.	Зоряна Б.	10	Не виявлено

У ході діагностичного дослідження були отримані кількісні оцінки, які враховувалися при виявленні загального рівня шкільної мотивації третьокласників до дистанційного навчання. Ми підраховали середні значення за всіма показниками. Отримані дані представлені в таблиці (Таблиця 2.5.) і діаграмі (Рисунок 2.2.).

Таблиця 2.5.

Характеристика оцінки шкільної тривожності у третьокласників

Наявність тривожності	Кількість учнів	%
Виявлено	8	30
Не виявлено	18	70

Відобразимо отримані нами дані за допомогою діаграми (рисунок 2.2).

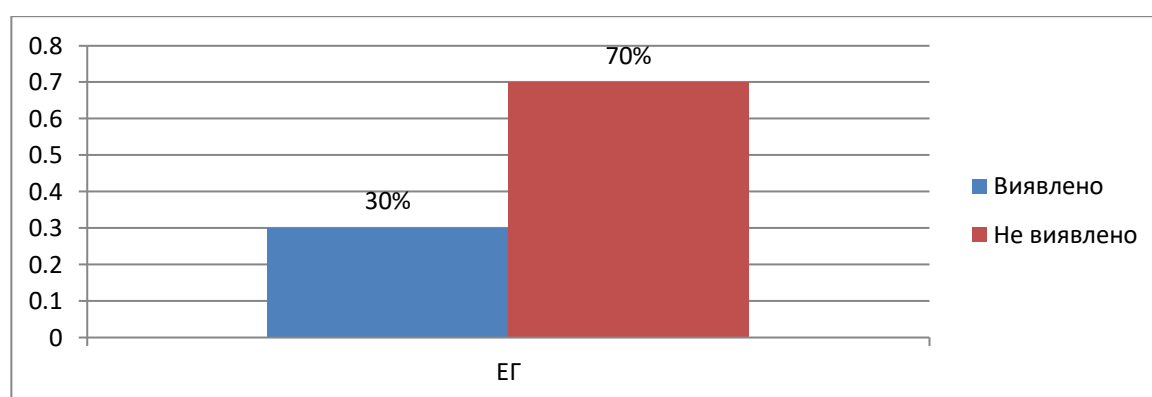

Рисунок 2.2. Оцінка шкільної тривожності у третьокласників

Таким чином, ми бачимо, що результати діагностування показують, що у 8 осіб (30% від загальної кількості дітей) виявлена шкільна тривожність. У таких дітей переважає занепокоєння в навчальних ситуаціях в онлайні, в очікуванні поганого ставлення до себе, негативної оцінки з боку педагога, однолітків. Дитина постійно відчуває власну неадекватність, неповноцінність, не впевнена в правильності своєї поведінки, своїх рішень. Тривожність відбивається на всіх сферах життєдіяльності дитини, помітно погіршуючи її самопочуття і ускладнюючи відносини з навколишнім світом.

У 18 осіб (70% від загальної кількості дітей) шкільна тривожність не виявлена. Дітям в школі подобається, вони вчаться із задоволенням, виконують всі завдання, які дає вчитель, відповідально ставляться до виконання домашніх завдань. У школі у них переважає хороший настрій,

емоційний стан в нормі. Ставлення до вчителя, до однокласників і, в загалом, до школи, позитивне.

Рівень самооцінки кожного молодшого школяра був визначений за методикою «Сходинок» (Т.В. Дембо, С. Я. Рубінштейн, адаптація В.Г. Щур) - особистісно - поведінковий компонент.

У досліджуваній групі виявлені діти з неадекватно завищеною самооцінкою - 27% (7 чол.). Ці діти поставили себе на першу сходинку. Завищену самооцінку мають 32% (8 чол.). Вони також поставили себе на першу сходинку, але ретельно обміркували і пояснили свій вибір.

Адекватна самооцінка виявлена у 18% (5 чол.). Дитина знає свої недоліки, шкідливі звички, які не дозволили їй поставити себе на першу сходинку. Занижена самооцінка виявлена у 23% дітей (6 чол.). Це діти, які відрізняються сором'язливістю, боязкістю.

Неадекватно занижена самооцінка не виявлена.

Таблиця 2.6.

Результати дослідження рівня самооцінки за методикою «Сходинок» (Т.В. Дембо, С. Я. Рубінштейн, адаптація В.Г. Щур).

№ з/п	Ім'я дитини	К-ть балів	Рівень самооцінки
1.	Арсеній В.	29	Завищена
2.	Ксенія П.	18	Занижена
3.	Мілана Ж.	20	Адекватна
4.	Роман А.	28	Завищена
5.	Ольга Т.	17	Занижена
6.	Єгор Ф.	16	Завищена
7.	Карина П.	26	Занижена
8.	Дмитро У.	12	Адекватна
9.	Данило С.	22	Завищена
10.	Гліб П.	6	Занижена

11.	Тихон Р.	18	Завищена
12.	Архип Д.	18	Неадекватно завищена
13.	Анастасія Л.	12	Адекватна
14.	Матвій Ж.	7	Завищена
15.	Олександра Л.	22	Неадекватно завищена
16.	Гліб Т.	23	Занижена
17.	Іван Л.	24	Неадекватно завищена
18.	Арсеній Н.	12	Занижена
19.	Гліб Б.	23	Завищена
20.	Ірина К.	24	Неадекватно завищена
21.	Поліна М.	17	Адекватна
22.	Денис Д.	19	Адекватна
23.	Артем Е.	26	Неадекватно завищена
24.	Софія В.	21	Завищена
25.	Арсеній С.	23	Неадекватно завищена
26.	Зоряна Б.	23	Неадекватно завищена

Таблиця 2.7.

Рівні розвитку самооцінки молодших школярів за методикою «Сходинки» (Т.В. Дембо, С. Я. Рубінштейн, адаптація В.Г. Щур).

Кількість дітей	Рівні				
	Неадекватно завищена	Завищена	Адекватна	Занижена	Неадекватно Занижена
Учні	7	8	5	6	-
%	27	32	18	23	-

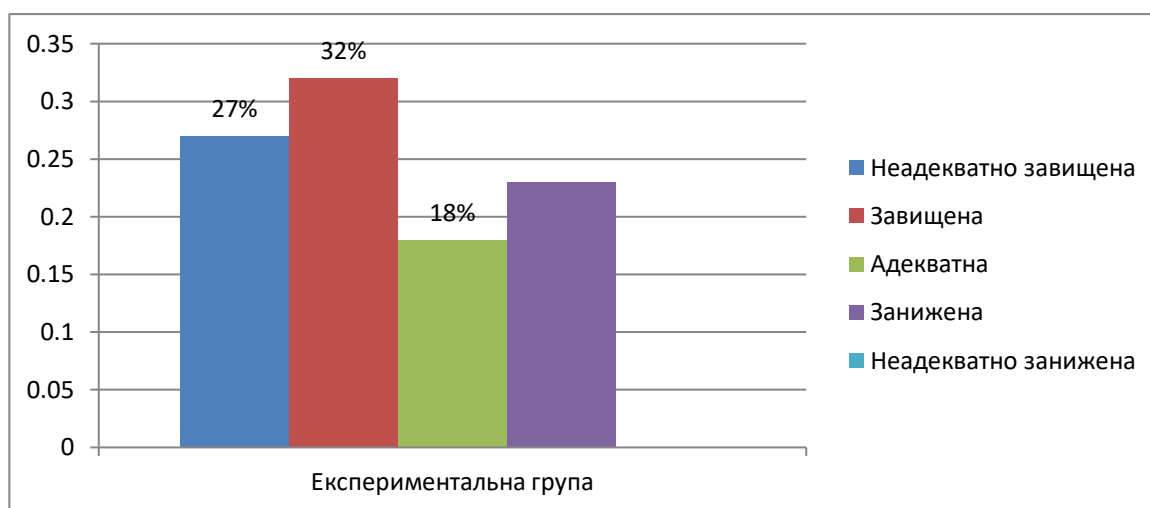

Рисунок 2.3. Рівні розвитку самооцінки молодших школярів за методикою «Сходишки»

За результатами дослідження за методикою «Сходишки» ми з'ясували, що для більшості дітей, що беруть участь в експериментальній роботі, характерна завищена самооцінка.

Мета методики виявлення комунікативних умінь і навичок молодших школярів Ю. Орлова полягає у визначенні рівня сформованості потреб та прагнень учнів до спілкування. Під час опитування дітям надавалися твердження, після ознайомлення з якими повинні були дати позитивну або негативну відповідь.

Результати проведення цієї методики подані на рисунку 2.4. і демонструють, що високий рівень потреб і прагнень спілкуватися мають 26% школярів. Більшість опитаних (42%) знаходяться на середньому рівні виявлення потреб і прагнень у процесі спілкування. Також, 32% учнів продемонстрували низький рівень потреб і прагнень до спілкування.

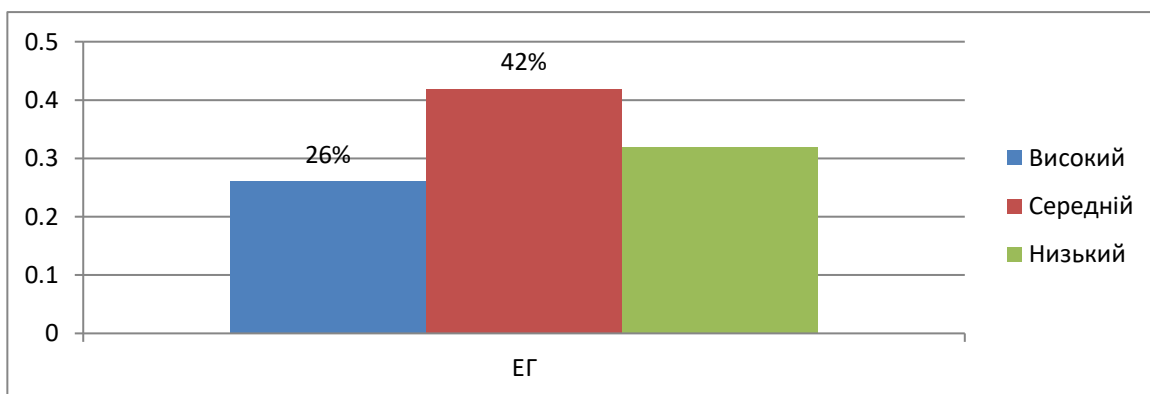

Рисунок 2.4. Рівні розвитку комунікативних умінь і навичок молодших школярів

Можемо відзначити, що потреби і прагнення до спілкування у більшості учнів початкової школи виявлені на середньому та низькому рівнях. Крім того, аналіз відповідей школярів показує, що значна кількість не можуть поступитися власними бажаннями, при тому, що вони є відмінними від бажань друзів; також були відповіді із зазначенням неприйняття та втоми дітьми один одного, надмірного спілкування з товаришами, недостатнього прагнення спілкуватися, комунікувати з іншими, наявні прояви замкнутості.

Узагальнимо, що потрібно підтримувати та розвивати в молодших школярів зацікавленість і бажання до спілкування в колі однолітків та дорослими оточуючими, а допомога педагогів і батьків сприятиме підвищенню потреби прагнень до спілкування в умовах дистанційного навчання.

2.3 Аналіз результатів дослідження в сучасній школі

В умовах дистанційного навчання в сучасній школі визначено такі напрями формування соціальних компетентностей молодших школярів:

- 1) сучасний стан проблеми очима вітчизняних та зарубіжних учених;
- 2) доступні онлайн-ресурси та мультимедійні технології для молодших школярів;
- 3) доступні веб-сайти закладів освіти та персональні сайти педагогічних працівників.

Розглянемо та проаналізуємо існуючі електронні освітні ресурси (ЕОР), Інтернет-ресурси та мультимедійні технології для молодших школярів, які спрямовані на формування їх соціальних компетентностей. Спочатку визначимо основні сфери застосування зазначених технологій у початковій школі. Нині одним із пріоритетних напрямків у сфері комп'ютеризації освіти є розробка та впровадження в навчальний процес мультимедійного обладнання та продуктів. З розвитком Інтернету з'явився новий тип мультимедійних засобів, орієнтованих на мережеві технології, які можна використовувати в навчальних цілях як в умовах школи, так і в позашкільній роботі, як зазначає О. В. Кучай [6, с. 8]. -10].

У роботі [18] зазначено, що «... широке використання комп'ютерів і різноманітних мультимедійних засобів у сучасних школах характерне для більшості промислово розвинутих країн світу. Сучасний освітній процес в умовах дистанційного навчання неможливий без використання ресурсів глобальної мережі Інтернет, електронних бібліотек, внутрішніх мереж та автоматизованих систем управління навчальним процесом. Швидкісний Інтернет, телефонний та телекомунікаційний зв'язок пронизують повсякденне життя учнів, усіх організаторів та учасників навчального процесу в школі. Інформаційний потік, технології Web 2.0, Web 3.0, хмарні технології постійно вдосконалюються та впливають на процес навчання. М. П. Лещенко та Л. І. Тимчук [9], досліджуючи підходи до стандартизації формування

інформаційно-комунікаційних компетентностей студентів у згуртованості колективу, зазначають, що використання сучасних ІКТ-технологій у навчальному процесі в умовах дистанційного навчання забезпечує не тільки широкий доступ до джерел інформації, інтерактивний характер взаємодії з інформацією, а й можливість побудови власного простору в інформаційному середовищі, в якому різноманітні способи подання інформації (різні форми створення віртуальної реальності) створюють основу для реалізації індивідуального творчого потенціалу. У відповідь на ці реалії педагогічна наука має переорієнтуватися на розвиток самодостатньої, духовно розвиненої та щасливої особистості в сучасних умовах [9]. Беручи до уваги той факт, що всі мережеві технології є мультимедійними, але не всі мультимедійні технології є мережевими (наприклад, мультимедійна презентація на диску чи флеш-накопичувачі не є мережевими), давайте детальніше розглянемо поняття «мультимедійних технологій» та «мережево-орієнтованих технологій». В Українському педагогічному енциклопедичному словнику [30] наведено перелік технологій, які дозволяють комп'ютером інтегрувати, обробляти та одночасно відтворювати різні типи сигналів, різноманітні середовища, засоби та методи обміну інформацією, які називаються мультимедіа [30, с. 28]. За О. П. Буйницькою [13], «мультимедійна технологія» – це технологія, яка дозволяє за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти та одночасно відтворювати різні типи сигналів, різноманітні середовища, засоби та методи обміну даними та інформацією. Дослідник також наголошує на головних перевагах мультимедійних технологій: розширення можливостей, удосконалення способів доступу до матеріалів, наочність вивченого матеріалу. Мультимедійні технології забезпечують доступ до даних і дозволяють відтворювати їх зі звуком і різноманітними анімаційними ефектами. Для роботи з мультимедійними технологіями необхідно мати необхідні мультимедійні засоби.

Мультимедійні засоби поділяються на два класи:

1) методи синхронної взаємодії (відеоконференції) та асинхронної взаємодії, онлайн (вебінари, електронні навчальні матеріали);

2) самі мультимедійні технології (віртуальні об'єкти, реальні відеофрагменти, аудіофрагменти, анімаційна графіка тощо).

Для створення та реалізації мультимедійних технологій необхідні: мультимедійний комп'ютер, відповідне прикладне програмне забезпечення (власні мультимедійні засоби) та засоби відображення мультимедійних проєктів на великих екранах – мультимедійні проєктори [13].

Поняття «мережева технологія» в [81, р. 42] визначається як сукупність методів, програмного забезпечення та технічних засобів, інтегрованих для ефективної обробки мережевих ресурсів, що містяться в мережевому просторі. Концепція пов'язана зі способами та засобами створення веб-сайтів із підтримкою мультимедіа, які поєднують різні типи інформації (текст, звук, графіку, анімацію та відео), це визначення мережевих технологій охоплює основні послуги Інтернету. В даний час поняття «мережеві технології» можна трактувати і більш широко - як сукупність технічних, комунікаційних і програмних методів вирішення завдань, пов'язаних з організацією спільної діяльності користувачів з використанням мережі Інтернет [81, С. 42]. Варто підкреслити, що використання мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи потребує врахування ряду факторів: специфіки психофізіологічного розвитку учнів шкільного віку; специфіка навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів; навчальний потенціал мультимедійних засобів (орієнтований на початкову школу); специфіка використання мультимедійних засобів у навчанні; вимоги до впровадження мультимедіа в навчально-виховний процес початкової школи (вимоги до облаштування та обладнання кабінетів інформатики; організації роботи молодших школярів з мультимедійними продуктами; ергономічні вимоги до мультимедійних продуктів; вимоги до змісту навчальних матеріалів в електронному вигляді). ресурси) [2].

Практика роботи вчителів початкових класів показує, що використання ЕОР створює у дітей гарний настрій, підвищує мотивацію до навчання та сприяє реалізації міжпредметних зв'язків. У процесі вивчення предметів: математика; читання; українська мова; природничі науки; витончені мистецтва; картина; основи здоров'я. Найчастіше ЕОР використовують на уроках математики, рідше – на уроках основ здоров'я [9].

Тому використання мультимедійних засобів у початковій школі піднімає навчання та виховання на якісно новий рівень завдяки різноманітним способам подачі матеріалу – графічному, анімаційному, відео- та аудіосупроводу текстів. Це породжує необхідність подальших досліджень використання ІКТ у початковій школі не лише в навчанні, а й у вихованні. У дослідженні [44, с.8-9] уточнено методи (наочно-пізнавальні, наочно-дидактичні) та форми (індивідуальні, групові) використання мультимедійних засобів. Розглянемо питання формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів початкової школи. У Державному стандарті загальної базової освіти (2012 р.) [35] визначено, що важливим завданням базової освіти є формування в учнів інформаційно-комунікативних умінь. У 2013/2014 навчальному році для II класу введено предмет «Сходи до інформатики». Для вчителів початкових класів створено навчально-методичні комплекти, що містять ПОР навчального призначення у вигляді комплексу навчально-розвивальних ігрових програм.

Одним із таких комплексів є програмне забезпечення «Сходи до інформатики плюс» (видавництво «Світоч»), яке у 2010 році отримало гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та входить до складу комплексу «Сходи до інформатики». Його використання дає змогу, поряд із розвитком навичок роботи з комп'ютером, розвивати логічне мислення, уяву, увагу, пам'ять, творчі здібності учнів та сприяти вивченню таких предметів, як математика, англійська та українська мови, «Я і Україна» та основ. здоров'я тощо [9]. Проведено аналіз сучасного стану використання ПНВ вчителями початкової школи та зроблено висновки, що:

- 1) одним із найпоширеніших видів ПНП є мультимедійні презентації;
- 2) мультимедійні презентації створюють за допомогою: PowerPoint, Macromedia Flash, Photodex ProShow, Picasa, їх створення не вимагає додаткових знань мов програмування і доступне кожному вчителю. Зараз популярністю серед вчителів початкових класів користуються мультимедійні тренажери, а саме: «Аліса вивчає українську», «Тренажер з навчання грамоти для дітей», «Катигорошківський буквар», «Українська абетка», «Грамотія та її друзі», «Таблиця множення – юні водії». Також для практичних занять вчителі початкових класів впроваджують електронні навчально-методичні комплекти з природознавства для 3-4 класів видавництва «Смартс», які складаються з мультимедійних уроків, що містять теоретичні та ілюстративні матеріали, анімацію природних процесів, динамічні моделі, відеоролики тощо [7].

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що в практиці початкової освіти використовуються такі види мультимедійних технологій (які також можуть мати мережевий характер): мультимедійні презентації, анімаційні фільми, електронні мультимедійні видання, мультимедійні тренажери, ЕОР та електронні ігрові ресурси.

За словами О. В. Кучая, «... мультимедійні технології можна використовувати в контексті найрізноманітніших стилів навчання. Їхнє сприйняття неоднакове: одні вважають, що вчитися треба читаючи, інші слухаючи, треті дивлячись фільми тощо. Використання мультимедіа дозволяє учням працювати з навчальним матеріалом різними способами: діти самі вирішують, як вивчати матеріал, як використовувати ІКТ, як проводити спільну роботу з однокласниками. У результаті учні молодшого шкільного віку стають активними учасниками навчально-виховного процесу [65, с. 113]. Також були розглянуті та проаналізовані веб-сайти, за допомогою яких можна формувати соціальні компетентності молодших школярів. С. В. Івашьова [43] зазначає, що особисті веб-сайти педагогічних працівників стають дедалі популярнішими, оскільки створюються переважно за власною ініціативою (для забезпечення спілкування з колегами, учнями та батьками, презентації

досвіду) або за програмами підвищення кваліфікації. [4] Веб-сайт – це інформаційний ресурс, який має власну адресу, складається із взаємопов’язаних гіпертекстових документів (веб-сторінок) і розміщений на сервері в Інтернеті. Єдиних вимог до особистого веб-сайту педагогічного працівника ще не визначено, а персональні веб-сайти викладачів можна віднести до освітніх [4]. О. М. Мельник [9] зазначає, що наразі в Інтернеті можна знайти багато сайтів для вчителів, які містять плани уроків та різноманітний навчальний контент. Проте на сьогоднішній день в Україні немає єдиного порталу, який би містив усі ЗНЗ з грифом МОН для молодших школярів або де вчителі могли б опублікувати свої правки після перевірки матеріалу фахівцями на сумісність з електронним навчанням, посібники з педагогічних, технічних міркувань, ергономічних та естетичних вимог [7]. Т. Г. Пуніна [10] зазначає, що сайт, який представляє організацію, називається корпоративним або офіційним сайтом організації. Офіційний сайт має певні вимоги щодо інформаційного наповнення, графічного оформлення, навігації та хостингу. Створення сайту покращує імідж навчального закладу. Сайт є вітриною організації чи закладу, на якому презентують свої досягнення та надають важливу інформацію для зацікавлених сторін (батьків, вчителів, колег з інших навчальних закладів). Для педагогічних працівників портал є місцем обміну досвідом, налагодження контактів з колегами з інших міст і країн, обміну методичними матеріалами, конспектами уроків та педагогічним досвідом. Для батьків сайт – це перш за все джерело інформації. Використовуючи веб-сайти шкіл та інших навчальних закладів, батьки можуть порівнювати їх і робити вибір бб на користь своєї дитини, брати участь у шкільному житті, контролювати успішність дітей [11].

Важливим для нашого дослідження також був аналіз сайтів навчальних закладів та сайтів довідкового контенту (збірники мультимедійних матеріалів, електронні енциклопедії, каталоги та електронні каталоги тощо). Ми використовували 2 підходи до аналізу web-сайтів, що зображено на рис. 2.2.

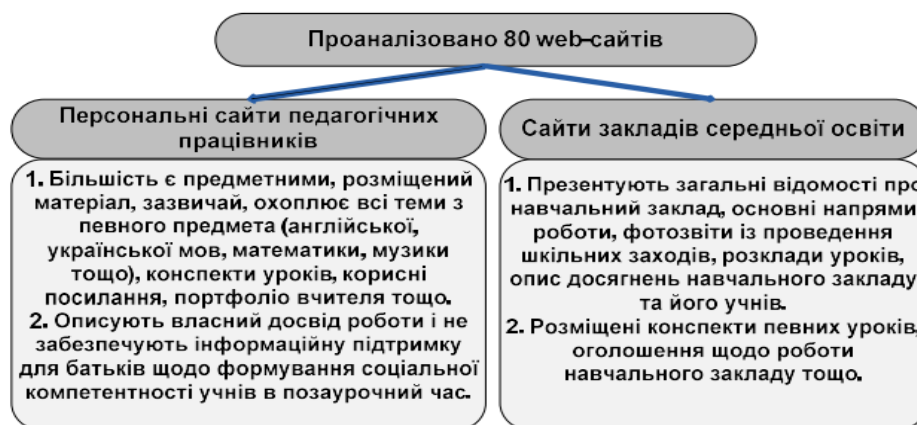

Рис. 2.1. Напрями аналізу web-сайтів

У результаті аналізу 80 веб-сайтів (персональних сайтів педагогічних працівників, сайтів навчальних закладів) зроблено декілька висновків щодо доступності інформації для розвитку соціальних компетентностей молодших школярів:

1. Персональні сайти. Педагогічний колектив описує власний професійний досвід та не надає батькам інформаційної підтримки у розвитку соціальних компетенцій учнів у позаурочний час. Більшість сторінок мають тематичний характер, розміщені матеріали зазвичай охоплюють усі теми з даного предмету (англійська, українська мова, математика, музика тощо), конспекти уроків, корисні посилання, портфоліо вчителя тощо.

2. Сайти закладів загальної середньої освіти. У них подано загальну інформацію про навчальний заклад, основні напрямки роботи, фотозвіти шкільних заходів, плани уроків, характеристики досягнень навчального закладу та його учнів, конспекти окремих уроків, оголошення про вакансії навчального закладу тощо.

У результаті проведеного дослідження було зроблено висновки: на даний момент в мережі Інтернет існує велика кількість освітніх сайтів, проте ми відзначаємо поодинокі випадки розміщення інформації про різні аспекти соціально-виховної та соціально-педагогічної діяльності в роботі з молодшими школярами.

Ми повністю згодні з думкою О.В.Кучая стверджує, що мультимедіа в освіті сприяє появі нової, багатогранної сфери не тільки комунікації та передачі інформації, а й народженню нових розумінь, нових перетинів, нових проблем і рішень, які зайняли своє місце в сучасній культурі, на противагу до традиційних і відомих медіа та освітніх медіа. До переваг мультимедійних технологій як способу навчання можна віднести: поєднання логічного та образотворчого способів отримання інформації; активізація навчального процесу шляхом підвищення його наочності; інтерактивна взаємодія, спілкування в інформаційно-освітньому просторі. Студент, залучений до навчального процесу, в якому використовуються мультимедійні технології, стає не об'єктом, а суб'єктом спілкування з викладачем. Це принципово важливий момент у педагогіці співробітництва [5, с. 117].

Підсумовуючи вищесказане, підкреслимо, що Інтернет та мультимедійні засоби дозволяють учителю, соціальному педагогу та шкільному психологу подати матеріал з розвитку соціальних компетентностей у молодших школярів у вигляді цікавої інформації та системи живих допоміжних зображень. Знання педагогічним колективом різних видів мультимедійних засобів дозволить ефективно використовувати потужні можливості мультимедіа в початковій школі. Використання Інтернету та мультимедійних технологій (презентації, відеофрагменти, міні-мультфільми та ін.) педагогічним колективом формувати соціальні компетентності молодших школярів дозволить: організувати колективну класну роботу; створення учням зручних умов для спілкування з однолітками та вчителями; підвищення ефективності процесу засвоєння викладеного матеріалу; матиме вплив на соціалізацію та розвиток дитини в цілому.

Вважаємо, що для розвитку соціальних компетентностей молодших школярів в умовах дистанційного навчання можна використовувати такі мережеві та мультимедійні технології: ЕОР, анімаційні фільми, відеофільми, кінофільми, електронні соціальні мережі, комп'ютерні та онлайн-ігри (пізнавальні та розвиваючі), портали для дітей, мультимедійні презентації,

мультимедійні тренажери, мультимедійні підручники, енциклопедії тощо. Вищезазначені технології сприятимуть розвитку соціальних компетентностей молодших школярів в умовах грамотного відбору та використання цих технологій педагогічними працівниками та батьків при роботі з учнями в умовах дистанційного навчання з метою згуртування учнівської спільноти.

Висновки до розділу 2

Таким чином, аналіз результатів нашого дослідження дає можливість говорити про недостатній рівень рівень зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Так як навчальна діяльність є зовсім новою для третьокласників, їм, природно, хочеться більше гратися, ніж займатися на уроках. Головними труднощами в процесі дистанційного навчання є зближення учнівського колективу третьокласників.

Через високу рухову активність і фізичну стомлюваність існують деякі проблеми в засвоєнні навчальної програми, а саме через недостатню сконцентрованість уваги. Це говорить про необхідність організації цілеспрямованої роботи вчителя в цей період з першокласниками. Отримані дані будуть враховані при розробці комплексу заходів щодо комунікації учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

3.1 Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із застосуванням технологій дистанційного навчання для початкових класів

Навчальний процес здійснюється дистанційно в навчальних закладах зон бойових дій та тимчасово окупованих територій. Запроваджується наказом (розпорядженням) засновника закладу освіти за погодженням з головою адміністрації (без обов'язкового укладення трудового договору про дистанційну роботу в письмовій формі, головна умова – своєчасне виконання завдань).

При організації дистанційного навчання рекомендуємо використовувати матеріали Всеукраїнської школи онлайн.

В умовах дистанційного навчання заклад самостійно приймає рішення про зняття обмеження на максимальну кількість учнів у класі.

Дистанційна робота може виконуватися працівником поза робочим місцем, територією власника або уповноваженого ним органу в будь-якому місці за вибором працівника з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Пріоритетом навчання в умовах війни є забезпечення спілкування з учнями. Кожен навчальний заклад має свої способи спілкування з учнями, серед яких: Classroom, Zoom, Google Meet, Skype, Viber тощо. Викладачі також можуть використовувати інформаційні ресурси освітніх платформ, веб-сайтів та програм, які сприятимуть наданню інформаційних, практичних напрямків навчального процесу.

При цьому вчителі можуть активно використовувати доступні електронні ресурси, насамперед Всеукраїнський план уроків, Всеукраїнську

школу онлайн, регіональні платформи, ресурси «Top Schools», «Optima Education Center», «На Урок» тощо. Водночас, зважаючи на воєнні умови, не варто розраховувати на 40-45 хвилин уроку, а скоротити його тривалість до 15-30 хвилин. Підготовка може починатися з щоденних консультацій у певний час для тих, хто цього потребує. Потім об'єднайте решту учнів, щоб працювати у своєму власному темпі. В учнів молодшого шкільного віку навчальний процес має бути переплетений з руховою активністю.

Пріоритетним завданням учителя під час дистанційного навчання в умовах воєнного стану є створення атмосфери взаєморозуміння та взаємодопомоги, сприятливої для самореалізації кожної дитини в умовах обмежених можливостей. Дуже важливо в цей момент допомогти батькам організувати школярам максимально сприятливі умови для навчання та відпочинку, приділяючи увагу підтримці достатньої працездатності, раціональному використанню часу та дотриманню правильного розкладу навчальних занять.

Водночас наголошуємо, що на цьому етапі доцільно використовувати спрощену систему оцінювання результатів навчальної роботи учнів, перевірку навчальних досягнень учнів шляхом усного опитування (індивідуального, групового, прямого) або тестового контролю. Вчителям рекомендовано зменшити обсяг та кількість домашніх завдань, враховуючи індивідуальні особливості учнів.

Важливим аспектом дистанційного навчання в сучасних умовах воєнного стану є його психологічний супровід. Тому вчителі повинні щодня перед початком занять організувати для учнів усіх вікових груп мотиваційні «ранкові зустрічі». Адже війна – це час, коли все змінюється. Психолого-педагогічні, корекційно-розвивальні послуги можна надавати дітям з особливими освітніми потребами за допомогою дистанційних технологій. При проведенні таких занять слід враховувати індивідуальні потреби та потенційні можливості дитини з особливими освітніми потребами.

Такі заняття проводяться за погодженням з одним із батьків, згідно з індивідуальною програмою розвитку, що враховує індивідуальні потреби та можливості дитини з особливими освітніми потребами, та за поданням керівника закладу.

Слід пам'ятати, що основною метою навчального процесу має бути закріплення раніше досягнутих результатів навчання, тому доцільно розробляти завдання, спрямовані на збереження, закріплення, закріплення набутих умінь, навичок і завдань розвивального характеру, а також представлення рекомендацій батькам щодо підтримки дитини та надання допомоги у виконанні цих завдань.

Також рекомендуємо використовувати матеріали з Telegram-каналу «Підтримай дитину» (<https://t.me/pidtrumaidutuny>), контент якого спрямований на мінімізацію психологічних травм у дітей.

Практичним психологам і соціальним педагогам закладів освіти необхідно мобілізувати свою роботу на супровід і психологічну допомогу всім учасникам освітнього процесу, організацію корекційної, ресоціалізаційної та соціально-педагогічної допомоги, необхідної для подолання травматичного досвіду воєнних подій. Особливо переселенці з регіонів, де ведуться бойові дії та російський агресор бомбить та обстрілює будинки мирних жителів, а також родини бійців та територіальних оборонців. В умовах дистанційного навчання під час війни, зокрема завдяки діючим професійним сайтам практичних психологів і соціальних педагогів у навчальних закладах, сайтам соціальних мереж та особистим блогам, можна:

- організувати та проводити он-лайн консультації для батьків та педагогів (тематичні або за бажанням);
- систематично розміщувати на сайті практичного психолога та соціального педагога на офіційному веб-сайті навчального закладу просвітницьку інформацію для батьків, педагогів, учнів, що містить матеріали, необхідні для збереження психічного здоров'я під час війни;

- проводити систематичне спілкування з батьками, педагогічним колективом та учнями через viber/telegram чати, на спеціально створених для цього сторінках у Facebook;
- рекомендувати доступні батькам методики для самостійного застосування для зниження тривожності дітей;
- надавати інформацію про літературу та художні фільми (мультфільми) для спільного перегляду чи прослуховування батьками та молоддю (дітьми); Інтернет-ресурси та канали безкоштовної психологічної допомоги.

Крім того, на сайті Міністерства освіти і науки України за адресою <https://mon.gov.ua> розміщено низку постійно оновлюваних матеріалів щодо організації психологічної допомоги. Дуже важливо підтримувати контакт з батьками або особами, які їх замінюють, по можливості організовуючи онлайн-зустрічі, обмінюючись рекомендаціями та практичними порадами (МОН у співпраці з дитячим психологом підготувало серію інформаційних матеріалів «Психологічні догляд за Світланою Ройз»

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zapuskaye-informacijnu-kampaniyu-pro-te-yak-zaspokoyiti-ditej-pid-chas-vijni>).

Під час дистанційного навчання вчителю можна використовувати:

- сайт школи, де зазначено дату, номер уроку, тему, додавати відеопояснення та інструкцію щодо виконання завдань;
- електронний журнал на платформі «Єдина школа», де учні та батьки відслідковують прогрес у навчанні, дізнаються про домашнє завдання;
- проведення навчальних занять в форматі відеоконференції Zoom;
- спілкування з учнями та батьками в групі через соцмережу Viber;
- самостійно розробляти інтерактивні завдання LearningApps;
- заохочувати учнів до участі в інтернет-олімпіадах та конкурсах тощо.

Розвиток соціальних компетентностей у дітей молодшого шкільного віку під час дистанційного навчання можна досягти через гру.

У процесі формування соціальних компетентностей педагоги повинні враховувати знання учнів про правила поведінки, взаємодії тощо. Хоча

молодші школярі усвідомлюють правила поведінки в школі, вдома, у спілкуванні з однолітками та дорослими, їх спостереження показує, що багато дітей мають недостатні або хибні уявлення про організацію взаємодії з однолітками чи дорослими, а саме: відмова грати за запропонованими правилами, агресивне вирішення проблем, небажання ділитися необхідним з іншими, нездатність брати відповідальність за своє, небажання допомогти, самовільне користування чужими речами [27]. Тому необхідно розвивати соціальні компетентності учнів, починаючи з дошкільного дитинства і продовжуючи в умовах початкової школи. У науковій літературі [33] зазначено, що в шкільному віці рольова гра відіграє важливу роль у розвитку дитини. У цьому віці це стає важливішим, ніж у дитсадку. У сюжетно-рольових іграх учні творчо успадковують і копіюють події з життя родини та дитячого садка, а рольова гра молодших школярів будується на взаєминах у класному та шкільному колективах, на взаєминах героїв мультфільмів тощо. Беручи участь у сюжетно-рольовій грі, діти розвивають творчу уяву, самостійно відпрацьовують засвоєння соціальних форм поведінки, вчаться звертати увагу на реальних і символічних учасників гри, отримують досвід, важливий для їх подальшого розвитку. Граючи в гру, дитина діє відповідно до прийнятих правил і виявляє готовність прийняти іншу роль на вимогу партнерів по грі [33].

У сюжетно-рольових іграх діти: втрачають статус і риси особистості, які їм подобаються в реальному житті, але яких ще немає; у спілкуванні з дорослими або з однолітками діти освоюють нові види взаємодії і потім використовують їх у своїй практиці спілкування; дії та емоційні переживання, що створюються в такій грі, мають для учнів характер реальних подій, і саме цим визначається соціалізаційна цінність RPG-ігор [22, с.91]. Також використання різноманітних ігрових прийомів на уроках сприяє створенню дружнього колективу в класі, адже кожен учень, який бере участь у грі, має можливість подивитися на себе та своїх товаришів зі сторони [28, С. 92]. Конструктивні ігри розвиваються вже в шкільному віці. Особливу увагу варто

звернути на ігри, пов'язані з комп'ютером, мобільними пристроями та онлайн-іграми. Важливо ознайомитися зі змістом ігор та їх впливом на розвиток дитини, психофізіологічний стан і здоров'я дитини. Уміло керована вчителем і батьками гра молодших школярів може стати одним із способів організації та вдосконалення навчально-виховної роботи. Вченими давно доведено, що включення ігрових елементів у процес навчальної діяльності приносить дітям приємні враження і тим самим підвищує їхню пізнавальну активність. Молодші школярі з більшим інтересом виконують розважальні завдання [33]. Тому використання ігрових технологій на уроках сприяє розвитку соціальних компетентностей молодших школярів, діти вчаться працювати в групах чи парах, вчаться слухати та поважати один одного, навчаються працювати в групах або парах, вчаться слухати та поважати один одного, сприяють розвитку соціальних компетенцій молодших школярів. і відповідати за свої вчинки, допомагати партнерам справлятися зі складними завданнями, навчитися не сперечатися, а спокійно реагувати на ситуацію. Граючи, діти стають більш чуйними, дружніми, цілеспрямованими в прагненні до спільної мети і перемоги [28, С. 91].

Творчі проекти також є способом розвитку соціальних компетентностей у молодших школярів. У роботі з учнями початкових класів можна використовувати різні типи проектів. Перелічимо їх коротко:

- інформаційні проекти – спрямовані на роботу з інформацією, інформацією та даними з метою навчання дітей навичкам їх відбору, систематизації та узагальнення;

- ігрові проекти - спрямовані на навчання дітей переносити в ігровий простір реальні обставини, запам'ятовування правил спілкування та етикету, спрямовані на формування соціального досвіду учнів;

- рольові проекти – адресовані учням, які живуть у конкретних ситуаціях, імітують соціальні чи ділові стосунки, перевтілюють улюбленого героя мультфільму, фільму чи казки;

- творчі проекти - пов'язані з участю дітей у сценках, виставах та іграх, а також при підготовці презентацій, музичних творів, малюнків, творчих виробів, фото- чи відеозаписів тощо.

Ми рекомендуємо вибрати реальну тему проекту, щоб допомогти учням відчувати реальну проблему, з якою вони можуть зіткнутися в майбутньому. Це підвищить рівень їх мотивації для цього проекту. Важливо також надати можливість дітям самостійно обирати тему проекту [28, С. 81].

Індивідуальні проекти учнів молодшого шкільного віку також слід включати в процес розвитку їхніх соціальних компетентностей і наголошувати, що в реалізації цього проекту повинен допомагати хтось із родини чи близьких родичів.

Таким чином діти будуть залучені до спільної праці з дорослими, і коли дитина, відчуваючи себе частиною колективної продуктивної сили, зможе сказати: «Ми зробили це разом з...», це сприятиме формування вищих компетенцій, форми суспільної свідомості [34]. Процес закріплення учнівських проектів має проходити у формі показу з використанням мультимедійних технологій (мультимедійна дошка, проектор, Інтернет-ресурси). Проекти також можна розміщувати в електронних соціальних мережах у спеціальній групі або на сторінці, набираючи «лайків». Для презентації проекту учням можна поради відповісти на запитання: «Для кого ваш проект і чому ви почали створювати це?», «Що це таке?», «Основна ідея проекту?», «Хто вам допомагав?», «Чи дізналися ви щось нове?», «Які матеріали використовували, джерела, де шукали інформацію?», «Чи отримували ви коментарі від інших людей щодо проекту?» . Також варто відзначити всіх, хто виконав проекти (сертифікати, дипломи, подарунки) та заохотити кожного учасника проекту, виділивши окремі номінації. Залучення учнів до колективної діяльності, наприклад під час проведення занять з основ здоров'я, сприятиме соціальній та педагогічній адаптації учнів. Практичне застосування цього підходу полягає в наступному: - зміст навчання має мати превентивний характер, тобто орієнтуватися на найближчу зону розвитку

дитини з урахуванням її поточного розвитку. Виховувати відповідальну та просоціальну поведінку в молодших школярів доцільно починати до того, як діти зіткнуться з реальними життєвими проблемами [32, С. 292]. Беручи до уваги публікації [13; 14; 29], зміст навчальної діяльності з формування соціальних компетентностей молодших школярів має: включати аналіз реальних життєвих ситуацій або ситуацій з мультфільмів чи фільмів; спонукати до емоційного відгуку на обговорюваний матеріал; забезпечення узагальнення, усвідомлення та подальшого осмислення проблеми; надавати конкретні рекомендації та формувати досвід позитивної соціальної поведінки. Велику увагу приділяти спільній роботі школи та сім'ї у формуванні загальної культури особистості учня, планувати та підготувати 160 тематичних зустрічей з батьками, лекцій, індивідуальних консультацій. Проведення спільних виховних заходів, таких як: «круглий стіл» на тему «Цінності моєї родини», гра «Тато, мама і я – дружна родина», диспут «Батьки і діти чи друзі?» та ін. [13, с. 23]. 24]. Ці заходи також сприятимуть розвитку соціальних компетентностей молодших школярів.

Тому сьогодні дистанційне навчання стало не тільки можливим, але й необхідністю часу. Раніше це розуміли як доповнення до звичайного очного навчання. Обставини, що склалися через запровадження карантину та війну, змусили всіх переосмислити зміст поняття «дистанційне навчання». Щоб безболісно пройти складний період стрімкого переформатування, важливо, щоб вчитель не лише розумівся на дистанційних технологіях, а й мав медіаграмотність, щоб вільно орієнтуватися у можливостях використання різноманітних цифрових інструментів. Тому корисними будуть такі поради вчителям:

- Занотуйте стратегію.
- Виберіть найзручніший інструмент взаємодії з учнями.
- Домовтесь із учнями про правила та deadline і дотримуйтеся їх.
- Стимулюйте своїх учнів, не скупіться на похвалу.

- Пам'ятайте, що живе спілкування мотивує.
- Відпрацюйте та удосконалюйте формати дистанційного навчання.
- Не бійтеся експериментувати.

3.2 Впровадження розробленої програми супроводу щодо зближення учнівського колективу та перевірка ефективності супроводу щодо зближення учнівського колективу молодших школярів в умовах дистанційного навчання

Педагогічна робота з учнями експериментальної групи здійснювалась за авторською методикою з використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій. Одним із головних компонентів методики був авторський комплекс тренінгових вправ з використанням web-орієнтованих засобів спрямований на формування соціальної компетентності молодших школярів.

Авторський комплекс тренінгових занять (станцій) має назву «Безпечний простір» і складається з 10 занять тривалістю 20- 25 хвилин кожне.

Тренінгові заняття можна проводити як в комплексі, так і окремо кожну вправу.

Також учні отримували творчі завдання – робота над проектами, презентували їх, розміщували, за допомогою дорослих, свої розробки в електронних соціальних мережах.

Таблиця 3.1.

Програма по згуртуванню учнівського колектива «Безпечний простір»

Заняття	Мета	Учасники тренінгу
Мета профілактичної програми	Навчити дітей контролювати свою власну поведінку і активно впливати на неї, уміння уникати стресових та конфліктних ситуацій і налагоджувати дружні стосунки в класному колективі	Учні 8-9 р. (3 кл.)
1.Тренінгове заняття „Корабель”	Діагностика проблем у класі, сприяння згуртуванню класного колективу	Учні 8-9 р. (3 кл.)
2. Тренінг «Правда або брехня»	Розвиток навичок конструктивної взаємодії	Учні 8-9 р. (3 кл.)
3. «Безпечний простір»	Розвиток навичок конструктивної взаємодії	Учні 8-9 р. (3 кл.)
4. Тренінг «Протилежності»	Розвиток навичок конструктивної взаємодії	Учні 8-9 р. (3 кл.)
5.Заняття з елементами тренінгу на тему: «Згуртування колективу»	Вчити вирішувати конфліктні ситуації і налагоджувати дружні стосунки.	Учні 8-9 р. (3 кл.)
6.Корекційні заняття «Агресивність у молодшому шкільному віці»	Розвиток навичок конструктивної взаємодії та послаблення агресивних реакцій	Учні 8-9 р. (3 кл.)
7. Заняття«Птах надії»	Гармонізація нейродинаміки, психо-емоційного стану, зниження тривоги	Учні 8-9 р. (3 кл.)
8. Заняття «Пейзаж сили»	Гармонізація нейродинаміки, психо-емоційного стану, зниження тривоги	Учні 8-9 р. (3 кл.)

9. Заняття «Котик-турботик»	Гармонізація нейродинаміки, психоемоційного стану, зниження тривоги	Учні 8-9 р. (3 кл.)
10. Заняття «Що тут сталося?»	Заняття здружує, стимулює фантазію та нестандартне мислення.	Учні 8-9 р. (3 кл.)

Вчителю треба визначити день та час, який буде постійним упродовж усього курсу занять.

Наприклад,

День тижня і час: Четвер, 12:00–14:00

Відповіді на отримані запитання (наприклад, через електронну пошту, у телефонному режимі чи використовуючи певний месенджер)

П'ятниця, 10:00–11:30 Заняття «Безпечний простір» Лінк на зустріч у Zoom: <http://.....>

Субота, 13:00–15:00 Телефонна сесія

Якщо відбуваються якісь зміни в розкладі, повідомте про них та обговоріть. Не змінюйте цей день і час без надзвичайної потреби. Обов'язково обговорюйте та пояснюйте зміни розкладу та інших умов роботи. Обговоріть це з батьками, попросіть їх бути уважними до часу й регулярності відвідування занять. Дітям до 12 років (а іноді й старшим) треба допомога в організації (нагадування про час, підготування місця, допомога на завершальному етапі, прибирання, виконання домашнього завдання тощо). Зважте, що і ви можете захворіти.

Тож познайомте батьків зі своїм асистентом чи заміною, з тією людиною, яка допомагатиме або дублюватиме заняття за потреби. Обговоріть алгоритм дій із батьками у разі непередбачуваних обставин. Визначте довірену особу (колегу), яка / який матиме доступ до контактної інформації та записів. Запишіть протокол дій для колеги, яка в такому разі візьме на себе обов'язок підтримати групу (батьків і дітей) та зарадити їм у питаннях психологічної допомоги. Зрозумілі правила Під час роботи групи створюйте правила спільної роботи. Наприклад, говорити по черзі, не перебиваючи одне одного;

використовувати позначку «піднята рука», коли хочеться щось сказати; участь у вправах добровільна; (не)вмикати відео під час розмови; вимикати звук, коли не говориш, щоб не було шуму; дотримуватися взаємоповаги; ставити запитання під час заняття або наприкінці; (не) використовувати чат для запитань; якщо потрібно вийти або ваша подальша участь у роботі групи неможлива, попередити про це вчителя (як варіант: повідомлення в чаті). Ці правила можуть змінюватися в кожній новій групі, адаптовуватися до інших умов чи ситуацій. Поясніть батькам, що на перших заняттях дітям буде складно дотримуватися правил, але згодом усе владнається.

Приклади занять та корекційних вправ подано у додатку (Додаток А).

Висновки до розділу 3

Дистанційне навчання є однією з найефективніших форм надання та отримання освіти. Враховуючи, що кожен учень є активним користувачем сучасних цифрових технологій, така форма навчання є найбільш прийнятною, цікавою та простою у використанні. Використовуючи дистанційні технології, можна розширити можливості стандартного освітнього середовища та процесу під час карантину чи канікул. Перед початком дистанційного навчання педагогічний колектив обговорює, планує та проводить навчання відповідно до прийнятих рішень. Реалізуючи певну академічну свободу, викладач має право самостійно обирати ту чи іншу платформу для освітньої діяльності. Учитель визначає, скільки часу буде проведено в асинхронному та синхронному режимі. Необхідною умовою досягнення успіху є систематична робота з батьками класу, адже від взаємозв'язку та взаєморозуміння важливості дистанційної форми залежать результати навчання учнів.

Під методикою розвитку соціальних компетентностей молодших школярів на основі використання мережевих і мультимедійних технологій ми розуміємо теоретично обґрунтований комплекс методів і форм використання мережевих і мультимедійних технологій, використання яких соціально-педагогічна та виховна робота в умовах початкової школи сприяє розвитку соціальних компетентностей молодших школярів.

Основною метою використання Інтернет та мультимедійних технологій є: підвищення рівня сформованості соціальних компетентностей молодших школярів. Цільова група: молодші школярі. Методика реалізується за допомогою різноманітних форм і методів, а саме: «мозковий штурм»; нарративні методи, біографічні дослідження; аналіз відеофрагментів, фрагментів мультфільмів; соціально-педагогічний тренінг; рольові ігри; виконання проекту (створення мультимедійних презентацій, відеофрагментів тощо). Основним засобом розвитку соціальних компетентностей молодших школярів обрано Інтернет- та мультимедійні технології, а саме: Інтернет-

ресурси, веб-сайти, електронні соціальні мережі, оригінальний електронний освітній ресурс «Сайт для педагогічних працівників та батьків молодших школярів», блоги. Допоміжним інструментом є підручник, який містить матеріали та рекомендації щодо формування соціальних компетентностей учнів. Ці інструменти були позитивно сприйняті педагогічним колективом і послужили основою для створення власних навчальних занять, тренінгів та мультимедійних презентацій, спрямованих на формування соціальних компетентностей молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дозволяють зробити такі висновки:

Визначено теоретичні засади педагогічної співпраці в організації дистанційного навчання. Проаналізовано науковий доробок вітчизняних та зарубіжних учених щодо педагогічної співпраці та організації дистанційного навчання. З'ясовано, що причинами появи дистанційного навчання є: науково-технічний розвиток; комп'ютеризація навчання та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес початкової школи; швидкий розвиток інформаційних технологій; створення навчального середовища; поява платформ дистанційного навчання під час воєнного стану. Розкрито сутність основних дослідницьких понять: дистанційне навчання; віртуальний клас; дистанційний курс; змішане навчання; технології дистанційного навчання.

Обговорено особливості організації дистанційного навчання в ЗЗСО та розглянуто питання оснащення вчителів та батьків програмним забезпеченням, пов'язаним з організацією дистанційного навчання. На пошуковому етапі дослідження було проведено анонімне опитування вчителів та батьків учнів початкових класів Чернігівської гімназії №13. Результати дослідження були представлені у вигляді діаграм. За результатами дослідження запропоновано методичні поради щодо організації дистанційного навчання в початкових класах.

Отже, дистанційне навчання дає можливість використовувати комп'ютерні та телекомунікаційні технології для забезпечення інтерактивної взаємодії учителів та учнів на всіх етапах навчання. Сьогодні завдяки інформаційно-комп'ютерним технологіям велика кількість платформ, онлайн-сервісів забезпечують якісну взаємодію між викладачами та здобувачами освіти. Дистанційне навчання можна швидко впровадити в навчальний процес, що підвищує інтерес учнів до навчання.

Пропонуємо рекомендації педагогічним працівникам щодо використання електронних соціальних мереж для розвитку соціальних компетентностей учнів початкової школи:

1. Перш за все, рекомендуємо вчителям особисто навчитися користуватися електронними соціальними мережами, варто оволодіти елементарними користувацькими навичками роботи з ними та їх основними сервісами, зокрема вмінням встановлювати приватність та створювати групи.

2. Ознайомити учнів із найпопулярнішими електронними соціальними мережами та правилами роботи з ними: Facebook, Twitter, Instagram, Мій Світ, Google Plus, Skype, Viber, Ask.fm, LiveJournal, LinkedIn, Druzi, Flickr тощо.

3. Створіть разом особистий веб-сайт, підкресліть конфіденційність інформації, що розміщується, обмежте доступ до фотографій, відео, повідомлень тощо. Варто пояснити дітям правила поведінки в Інтернеті, адже онлайн-діяльність реальна і може мати відповідні наслідки, довіряти незнайомцям ризиковано. Питання безпеки дітей в Інтернеті є важливим і актуальним, тому що воно нічим не відрізняється від безпеки в реальності.

4. Створіть разом групу в електронній соціальній мережі (наприклад, група 4, клас «А», група клубу «Юні екологи», група «Юні режисери» та ін.) та встановіть доступ до групи та запросіть учасників. У цій групі створюйте опитування, постійно змішуйте навчальні матеріали, учнівські роботи тощо. Заохочуйте учнів розміщувати в цій групі власні роботи (електронні презентації, фотографії, малюнки, відео тощо) – організовуйте конкурси, виставляйте оцінки, оголошуйте переможців (переможець конкурсу, переможець тижня, переможець року тощо).). Запрошуємо до цієї групи батьків та родичів учнів початкових класів.

5. Постійно давати учням завдання щодо розміщення виконаних робіт в електронній соціальній мережі – така діяльність сприятиме розвитку інформаційної, комунікаційної та соціальної компетентностей учнів.

6. Проводити індивідуальну роботу з учнями, які мають особливі освітні потреби чи функціональні обмеження, використовуючи електронну соціальну

мережу, ставлячи персональні завдання, перевіряючи роботи тощо. Наприклад, ця індивідуальна форма роботи з мультимедійною презентацією найкраще підходить для повторення матеріалу під час є потреба актуалізувати знання з даної теми. Під час повторення та закріплення можна запропонувати дітям прокоментувати той чи інший слайд тощо.

7. Педагоги повинні давати батькам рекомендації: не забороняти дітям спілкуватися в Інтернеті, а, навпаки, допомагати їм розібратися в особливостях електронної соціальної мережі. Створіть разом особисту сторінку, частіше заходьте на сторінку дитини, ставте теги («лайк») на її роботи, наголошуйте на конфіденційності інформації, що розміщується, обмежуйте доступ до фото, відео, повідомлень тощо.

8. Педагогічний колектив та батьки студентів повинні контролювати час, який студенти проводять у соціальних мережах, оскільки постійне перебування в них може призвести до залежності від віртуального світу. На підставі досліджень наукової літератури та особистого досвіду встановлено, що електронні соціальні мережі грають значну роль у формуванні соціальних компетенцій особистості, але цей процес відбувається спонтанно і не має цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу.

Тому рекомендовано педагогам використовувати електронні соціальні мережі як спосіб розвитку соціальних компетенцій учнів для згуртованості колективу в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвська В. М., Олефіренко Н. В. Мультимедійні технології у початковій ланці освіти [Електронний ресурс] : Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. № 2 (16). <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/-view/26>.
2. Баранов В. В. Психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності вихованців закладів соціальної реабілітації. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. 2011. 13, Ч. 5. С. 7-13.
3. Баранова О. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до попереджувально-корекційної роботи з учнями : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ., 2001. 22 с.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. К. : Атіка, 2008. – 684.
5. Борбич Н. В. Особливості шкільної соціалізації учнів початкових класів. Педагогічні науки : збірник наукових праць / Гол. ред. М.Степаненко. Полтава, 2009. Вип.2. С. 4-8.
6. Будник О. Б. Соціально-педагогічна діяльність учителя початкової школи навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : ПП Бойчук А. Б., 2012. 212 с.
7. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навч. посіб. / Центр учбової літератури. Київ, 2012. 240 с.
8. Бурим О. В. Соціальне виховання молодших школярів у приватних загальноосвітніх навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Луганськ, 2008. 20 с.
9. Вайнола Р. Х. Технології соціально-педагогічної роботи : курс лекцій для студентів спеціальності 6.010105 «Соціальна педагогіка» / КМПУ імені Б. Д. Грінченка. Київ, 2008. 152 с.

10. Ветров О. Д. Сучасні методи і форми роботи з обдарованими дітьми. Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя : Психол.-пед. науки. 2012. №3. С. 73-75.
11. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ. Просвіта, 2001. 416 с.
12. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів / І. П. Воротникова, С. В. Якубов. – К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 140 с.
13. Годлевська К. В. Психолого-педагогічні аспекти застосування мультимедіа в системі початкової освіти. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. 2012. № 1. С. 55-60.
14. Данилейко С. І. Шляхи формування соціальної компетентності учнів початкової школи [Електронний ресурс] : матеріали III Міжнародної наукової інтернет-конференції «Інновації та традиції в сучасній науковій думці». – Режим доступу: <http://intkonf.org/danileyko-si-shlyahi-formuvannya-sotsialnoyikompetentnosti-uchniv-pochatkovoyi-shkoli>.
15. Державний стандарт початкової загальної освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
16. Дистанційна освіта: сучасний та доступний підхід до процесу навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/education/distantnyiye_navchannya_v_shkoli_shho_tse_i_yak_pratsyuye_distantniyna_osvita_v_ukrayin_i_n1188860
17. Коваленко В. В. Використання web-орієнтованих засобів у тренінгових заняттях для формування соціальної компетентності молодших школярів. Науково-методичний журнал «Комп'ютер у школі та сім'ї» 2015. № 5 (125). С. 40-44.

- 18.Коваленко В. В. Мультиплікаційна продукція як засіб формування соціальної компетентності учнів молодших класів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 8 (51). 2016. С. 16-18.
- 19.Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах сучасного інформаційного простору. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 6 (37). С. 37-40.
- 20.Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В.Овчарук. Київ, 2004. 112 с.
- 21..Кондрашова Л. В. Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навчальний посібник. Кривий Ріг, 2008 187 с.
- 22.Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : (системний підхід). Київ, 2000. 336 с. 59.Концепція розвитку інклюзивної освіти : затверджена наказом МОНУ від 01.10.2012 р. № 912.
- 23.Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс].Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
- 24.Кравченко Т. В. Діагностика рівня соціалізованості учнів початкових класів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. Київ, 2008. Вип. II. С. 165-175.
- 25.Кравченко Т. В. Теоретико-методичні засади соціалізації дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. : Київ, 2010. 40 с.
- 26.Кудін А. П., Вакуленко І. В. Теоретичні засади підготовки викладача 4 дистанційного навчання / А. П. Кудін, І. В. Вакуленко // Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. – К. : Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 18. – С. 125-131.
- 27.Кудін А. П., Вакуленко І. В. Теоретичні засади підготовки викладача 4 дистанційного навчання / А. П. Кудін, І. В. Вакуленко // Педагогічні

- науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. – К. : Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 18. – С. 125-131.
28. Кухаренко В. М. Про змішане (гібридне) навчання [Електронний ресурс] / В. М. Кухаренко. – Режим доступу до ресурсу: <http://kvn-elearning.blogspot.com/2014/06/blog-post.html>, вільний. – Назва з екрану.
29. Кратасюк Л. М. Інтерактивні технології в системі особистісно зорієнтованої освіти / Л. М. Кратасюк, Л. О. Варзацька. – К. : «Бібліотечка «Дивослова», 2006. – С. 64.
30. Лаврентьєва Г. П. Психолого-педагогічні аспекти використання ІКТ в початковій школі [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №3 (29). – Режим доступу : <http://www.journal-iitta.gov.ua>
31. Литвинова С. Г. Online навчальне середовище вчителя-предметника загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / С. Г. Литвинова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010.– № 5 – С. 19. – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
32. Любчак В.О., Купенко О.В., Лаврик Т.В., Муліна Н.І., Кузіков Б.О., Возна І.В. Дистанційне навчання: досвід впровадження в українському університеті: Монографія. – Суми; Вид-во СумДУ, 2009. – 160 с.
33. Мартиненко С. Як зберегти психічне здоров'я дитини: поради вчителям і батькам. Початкова школа. 2014. № 5. С. 41-43.
34. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів : теорія і технологія. Київ, 2006. 543 с. 79. Мельник О. М. Використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2015. 16 (23). С. 132-140.
35. Мельник О. М. Зарубіжний досвід упровадження електронних освітніх ресурсів у навчально-виховний процес початкової школи. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. 2014. №2 (13). С. 345-355.

36. Наказ Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115 Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n2>
37. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 14.04.2002 р. № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
38. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012/2021 роки // Управління освітою. – 2013. – Лютий (№ 4). – С. 27-41.
39. Полат Є. С. Педагогічні технології дистанційного навчання / [Є. С. Полат, М. В. Моїсеєва, А. Є. Петров] ; за ред. Є. С. Полат. – М., «Академія». – 2006.
40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11.03 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п>
41. Приходько Л. А., Сьомак О. В., Ройко Л. Л. Використання додатків Google для підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи / Л. А. Приходько, О. В. Сьомак, Л. Л. Ройко // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції та перспективи розвитку освіти, науки та технології в епоху трансформаційних процесів». – Луцьк: Вежа, 2021. С. 207–210.
42. Рязанцева О. В. Роль комунікативної компетентності викладача в ефективності системи дистанційної освіти. Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 31 берез. – 1 квіт. 2017 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 65–67.
43. Рязанцева О. В. Роль тьютора в активізації самостійної діяльності студентів системи дистанційного навчання. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних

- наук : зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 берез. 2017 р. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 92–95.
44. Система дистанційного навчання та використання інформаційних технологій : монографія / В. П. Степанов, І. О. Борозенець, В. П. Бурдаєв та ін. ; за заг. ред. канд. техн. наук, проф. Степанова В. П. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 232 с. (Укр. мов.)
45. Стефаненко П.В. Дистанційне навчання у вищій школі: Монографія. – Донецьк: ДонНТУ, 2002. – 400 с.
46. Тадаєва А. В. Модель соціально-педагогічного супроводу медіасоціалізації молодших школярів у ЗНЗ у сучасному інформаційному просторі. *British Journal of Science, Education and Culture*. 2014. № 1(5). Р. 24-30.
47. Тадаєва А. В. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів в сучасному інформаційному просторі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / Харківська державна академія культури. Харків, 2016. 258 с.
48. Тараненко І. Г. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції : досвід європейських проблем. Кроки до компетентності та інтеграції у суспільство. За ред. І. Єрмакова. Київ, 2000. С. 37-40.
49. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська ; за ред. В. М. Кухаренка – Харків : «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.
50. Федорук П. І. Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій: Монографія. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – 326 с.

51. Яценко Г.Ю. Феномен комунікативності в системі ціннісних пріоритетів дистанційного навчання: фактори інтенсифікації: Монографія. – Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 122 с.
52. Якубов С. Дистанційне навчання. Організація процесу / С. Якубов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6902/1/S_Yakubov_DSHSHS_1_IPPO.pdf
53. Delling R. M. Distant study as an opportunity for learning // E. Ljosa, (ed). The systems of distance education. Malmo, Kesdoms, 1975.
54. Holmberg B. The Evolution, Principles and Practices of Distance Education/ B. Holmberg. – Oldenburg: Bibliotheks und Informationssystem der Universitat Oldenburg, 2005. – 171 p. 57. Simpson O. Supporting students in online, open and distance learning/ O. Simpson. – London: Kogan page Limited, 2002. – 237 p.
55. Cynthia L. S. The futures of learning. What kind of pedagogies for the 21st century? UNESCO Education Research and Foresight,. Paris, [ERF Working Papers Series, No. 15].
56. Digital Strategy for Schools 2015-2020 [electronic resource]. Enhancing Teaching, Learning and Assessment. – Access mode : <https://www.education.ie/-en/Publications/Policy-Reports/Digital-Strategy-for-Schools-2015-2020.pdf>.
57. García-Valcárcel A., Basilotta V., López C. S. ICT in Collaborative Learning in the Classrooms of Primary and Secondary Education. Comunicar, n. 42, v. XXI, 2014, Media Education Research Journal. P. 65-74.

ДОДАТКИ

Додаток А

Заняття з елементами тренінгу на тему: «Згуртування колективу»

Хід тренінгу

Мета: формування сприятливого психологічного клімату в класі; покращення взаємодії між ними; первісна діагностика психологічної атмосфери в групі; усвідомлення кожним учасником своєї ролі, функцій у групі; розвиток уміння працювати в команді.

Умови проведення: Необхідно простір, що дозволяє забезпечити безпеку дітей, наприклад, спортивний зал. Для ведучого необхідно приділяти особливу увагу емоційної підтримки групи, створенню доброзичливої атмосфери.

1. Вправа – вітання «Мій настрій»

Щоб у нас панувала приязна, добра атмосфера, атмосфера співпраці, пропоную кожному учаснику назвати свою позитивну рису, та улюблену тваринку, яка асоціюється з вами.

Психолог починає з себе: добра, котик.

2. Правила роботи групи

Мета: затвердити та зафіксувати правила групи.

- *Правило піднятої руки* (якщо хтось хоче висловити свою думку, то не викрикує, а піднімає руку, після чого надається слово);
- *Правило «Це МОЯ думка...»* (це правило дає можливість учням кожному висловлювати СВОЄ враження з приводу чогось. Кожен говорить за себе, а не за когось, наприклад: а от Маша думає що... або у Маші точно є якесь доповнення... Кожен із учасників тренінгу відповідає за СВОЮ поведінку і висловлює СВОЮ думку).
- *Правило STOP* (говорити тільки по суті теми не переходити цю межу);
- *Конфіденційність*.

3. Вправа «Очікування»

Сьогодні заняття присвячене нам, єдиному колективу.

Результатом повинен стати будинок, який ми зведемо разом. І назвемо його будинком розуміння і дружби.

З чого починається будівництво?

(Будівництво розпочинається із закладання фундаменту. Бо від нього залежить міцність будови).

А з чого ще складається будинок? (з каміння або цеглинок) Так для нашого будинку розуміння й дружби ми будемо використовувати каміння.

Подивіться на ваших столах знаходяться паперові цеглини для нашого будинку.

Візьміть будь ласка по одній і напишіть на ній, що ви очікуєте від нашого заняття. Тепер по черзі виходьте та озвучуйте свої очікування і наклеюйте цеглинки на основу нашого будинку.

Будинок – наш внутрішній світ. Це – наш затишок, комфорт, інтереси й захоплення, звички й смаки. Будинок – не тільки місце, де людина живе, працює й відпочиває, але й місце спілкування та взаємодії.

Тому наше завдання створити такий будинок, де буде панувати гармонія, взаєморозуміння, повага, взаємодопомога, підтримка та дружба.

4. Вправа "Вірш про себе" (5 хв)

Мета: асоціативний самоаналіз.

Матеріали: аркуші із заготовками незакінчених речень для кожного учасника.

Учасники пишуть самостійно, продовжуючи речення:

Я впевнений в собі, тому що...

Я перетворююся на тигра, коли.....

Я відчуваю шматочком напіврозталого льоду...

Я знаю, що зможу...

Я краще всього умію...

Я відчуваю в собі здібності до...

Невже це насправді Я?!

5. Демонстрація відеоролика «Прийняття себе та інших» (10 хв)

Мета : удосконалення вміння аналізувати інформацію , візуальне сприйняття та засвоєння матеріалу.

Обговорення:

- Ваші враження від перегляду?
- Чому люди не розуміють інших?
-

6. Вправа «Асоціації до слова колектив»

«Що означає для мене колектив» (по одній фразі від кожного учасника) (команда, колеги, розум, соціум, група суспільство, згуртованість, люди, спілкування, колективізм, обговорення, свідомість, дружба, компанія, згря, односторонність, повага).

7. Вправа «Розмовляючі руки»

Мета: емоційно-психологічне зближення учасників.

Час: 5-7 хвилин.

Хід вправи:

Ведучий дає команди, які учасники виконують мовчки в парах.

Варіанти інструкцій створеним парам:

- Привітатися за допомогою рук.
- Помиритися руками.
- Висловити підтримку за допомогою рук.
- Пожаліти руками.
- Висловити радість.
- Побажати удачі.
- Попрощатися руками.

Обговорення:

Що було легко, що складно?

Кому було складно мовчки передавати інформацію?

Кому легко?

Чи звертали увагу на інформацію від однокласника або більше думали, як передати інформацію самим?

Як Ви думаєте, на що було спрямовано цю вправу?

8. Вправа «Розкрита долоня»

Мета: підтримка кожного члена колективу, розвиток вміння висловлювати позитивні побажання письмово.

Хід вправи: На вирізаному з паперу зображенні розкритої долоні кожному учаснику пропонується написати побажання однокласнику кожному (невідомо, кому воно потрапить). Напис може містити те, що б ти хотів по відношенню до себе і те, що б ти міг зробити для іншого. Наприклад: «Поваги!»

9. Рефлексія.

Притча про майстра

Якось увечері зібралися разом музичні інструменти: скрипка, саксофон, труба, сопілка й контрабас. І виникла між ними суперечка: хто найкраще грає. Кожен інструмент почав виводити свою мелодію, показувати власну майстерність. Але виходила не музика, а жахливі звуки. І що більше кожен старався, то незрозумілішою і потворнішою ставала мелодія. Ось з'явилася людина й помахом руки зупинила ці звуки, сказавши: «Друзі, мелодія – це одне ціле. Нехай кожен прислухається до іншого, й ви побачите, що вийде». Людина знову змахнула рукою, і спочатку несміливо, а потім усе краще зазвучала мелодія, в якій було чути смуток скрипки, ліричність саксофона, оптимізм труби, унікальність сопілки, величність контрабаса. Інструменти грали, із замилюванням стежили за чарівними помахами рук людини. А мелодія все звучала і звучала, поєднуючи виконавців і слухачів у одне ціле. Як важливо, щоб оркестром хтось диригував!

Мораль: Досягнення гармонії можливе лише тоді, коли всі об'єднані однією метою і спрямовані єдиною волею в єдиному пориві...

Потрібно прислуховуватися, цінувати один до одного.

Прощання

Я впевнений в собі, тому що...

Я перетворююся на тигра, коли.....

Я почуваюсь шматочком напіврозталого льоду...

Я знаю, що зможу...

Я краще всього умію...

Я відчуваю в собі здібності до...

Невже це насправді Я?!

Я впевнений в собі, тому що...
 Я перетворююся на тигра, коли.....
 Я відчуваю шматочком напіврозталого льоду...
 Я знаю, що зможу...
 Я краще всього умію...
 Я відчуваю в собі здібності до...
 Невже це насправді Я?!

Я впевнений в собі, тому що...
 Я перетворююся на тигра, коли.....
 Я відчуваю шматочком напіврозталого льоду...
 Я знаю, що зможу...
 Я краще всього умію...
 Я відчуваю в собі здібності до...
 Невже це насправді Я?!

Я впевнений в собі, тому що...
 Я перетворююся на тигра, коли.....
 Я відчуваю шматочком напіврозталого льоду...
 Я знаю, що зможу...
 Я краще всього умію...
 Я відчуваю в собі здібності до...
 Невже це насправді Я?!

Я впевнений в собі, тому що...
 Я перетворююся на тигра, коли.....
 Я відчуваю шматочком напіврозталого льоду...
 Я знаю, що зможу...
 Я краще всього умію...
 Я відчуваю в собі здібності до...
 Невже це насправді Я?!

Тренінгове заняття „Корабель”

Мета: діагностика проблем у класі, сприяння згуртуванню класного колективу

Цільова група: класні колективи, де спостерігаються проблемні стосунки

Хід проведення:

1. Привітання „Мій однокласник про мене б сказав...”

Мета: розвиток навичок самоаналізу

Час: 10 хв.

Хід:

Кожному учаснику пропонується привітатися, сказавши щось цікаве про себе, починаючи зі слів „Мій однокласник про мене б сказав...”

2. Вправа „Зустріч”

Мета: стимуляція учнів до відвертості у стосунках, розвиток навичок комунікативної взаємодії

Час: 10 хв.

Хід:

Учасники утворюють два кола (зовнішнє і внутрішнє) і стають обличчям один до одного. Їх завдання: привітатися з людиною, яка стоїть навпроти, після того, як тренер прочитає умову. Після кожної умови учасники роблять крок вправо.

Умови:

- ви зустрілися після довгої розлуки, а до цього були в добрих, але не близьких стосунках;
- ви були найкращими друзями і не бачилися рік;
- людина навпроти вас дуже налякана, підбадьорте її;
- ця людина зробила для вас щось непросте і приємне, ви щойно про це дізналися;
- ця людина врятувала іншу людину. Що ви їй скажете?

Питання для обговорення:

1. Які відчуття були у вас під час висловлювань?
2. Як було одержувати вітання?
3. Від чого залежали ваші відчуття?

3. Обговорення метафори „Щоб вітрильник йшов вперед, необхідний не лише сильний вітер, а й підняте вітрило”

Мета: налаштування учасників на усвідомлення власної ролі у вирішенні проблем у класі.

Питання для обговорення:

1. Як ви розумієте даний вислів?
2. Що він вам підказує?

4. Вправа „Капітан”

Мета: об'єднання учасників у групи

Час: 10 хв.

Хід:

Тренер пропонує трьом учасникам стати „капітанами” і вибрати собі „команду”: боцмана, юнгу, кока, стропольщика, матроса і ін.

5. Вправа „Модель класу”

Мета: виявлення і аналіз проблем, які існують у класному колективі

Час: 30 хв.

Хід:

Етап 1. „Командам” пропонується намалювати „модель” їхнього класу.

Етап 2. „Командам” пропонується намалювати „ідеальну модель” їхнього класу.

По завершенні роботи зразки представляються в порівнянні.

Питання для обговорення:

1. Чи важко було створювати моделі?
2. Які з них вам більше до вподоби?
3. Як досягти ідеальної моделі?

6. Вправа „Скриня змін”

Мета: визначення кроків, які учасники можуть зробити для налагодження взаємодії в колективі

Час: 25 хв.

Хід:

Учасникам пропонується відповісти на запитання: що я хотів би змінити в стосунках з однокласниками і чим для цього можу поступитися?

Усі пропозиції записуються на липких стікерах і приклеюються до плакату „Скриня змін”

7. Слово для натхнення „Монах і виноград”.

Біля воріт одного монастиря завжди сидів монах і вітав кожного, хто заходив в обитель. Він був старенький і дуже добрий. Одного разу його пригостили гроном винограду. Але монах не став його їсти. „Краще віднесу настоятелю. Він хворий. Йому це потрібніше”.- вирішив монах. А настоятель монастиря подумав, що правильним буде пригостити молодого монаха, який допомагав йому. Молодий монах йшов територією монастиря, ніс гроно винограду і побачив хлопчика, який грався. „Дитині треба дати,-” подумав він і поклав у дитячі рученята велику гроно. Хлопчик біг територією монастиря і зупинився біля старенького монаха, який сидів коло воріт. Всі знали, що той дуже обмежує себе в їжі, а все краще віддає іншим. Хлопчик підійшов до старенького і пригостив його виноградом.

Комплекс корекційних вправ

Комплекс вправ для тренінгу.

1. Вправи на знайомство і здружування

«Правда або брехня»

Вік учнів: з 8 років

Як проводити гру?

Учитель пропонує учням написати темним маркером великі цифри 1, 2, 3 на аркушах паперу А4 (щоб добре було видно всім на екранах гаджетів).

Потім необхідно озвучити інструкцію: «Зараз кожен з вас поділиться з класом трьома фактами про себе. Один із цих фактів має бути неправдивим. Щодо фактів — говоріть про улюблену їжу, домашніх улюбленців, членів родини, хобі, подорожі. Для старших дітей доречно казати про фільми, музику, життєві ситуації.

Після того як учень озвучив усі три факти про себе, всі інші показують на екранах номер того факта, який вони вважають неправдою. А той, хто розповідав про себе факти, називає учнів, які це відгадали.

Гру може почати вчитель: «Факт 1: Я люблю борщ. Факт 2: Я боюся павуків. Факт 3: У мене є домашня тваринка, хом'як Байрактар». Потім учитель називає на ім'я всіх, хто показав цифру 2 і тим самим відгадав, що страх павуків — це вигадка.

«Це про мене»

Вік учнів: від 7 років

Як проводити гру?

Учитель називає фразу з протилежностями, наприклад: «Я люблю собак більше, ніж котів» або «Я більше люблю какао, ніж чай»; «Вважаю, що Привид Києва крутіший, ніж Людина-Павук». Той, хто згоден із твердженням, піднімає руку і викрикує «Це про мене!»

Ця вправа дає відчуття згуртованості, спільності поглядів. Так діти знаходять однодумців і підтвердження: «У мене тут є з ким потоваришувати».

«Компліменти»

Вік учнів: від 7 років

Як грати?

Учитель говорить: «Зараз ми будемо говорити одне одному приємні речі, компліменти. Почнемо з... (ім'я учня), якого всі ми зараз бачимо в лівому верхньому віконечку. Він каже комплімент тому, хто у віконечку справа, і так далі по черзі. Ключова фраза, яку всі казатимуть: «Мені подобається в тобі те, що ти...» Компліментом можуть бути: риси характеру (веселий, добра, кмітливий, сміливий, енергійна), прояви дитини (завжди готовий пограти / допомогти / з тобою цікаво / ти ділишся з усіма смаколиками / твоя любов до тварин), зовнішність (маєш гарне довге волосся, твої кучері, твої окуляри, твій яскравий одяг).

Гра завершується, коли останній учень говорить комплімент учню, який починав гру. Ця активність добре підходить для спільної гри дітей і дорослих — можете практикувати її в родині. Вона згуртовує і робить відносини в будь-якому колективі теплішими.

«Полювання»

Вік учнів: від 7–8 років

Як проводити вправу?

Вчитель каже, що зараз у помешканні кожного учня почнеться цікаве полювання. Дається 30 секунд, щоб знайти річ чи предмет із заданими параметрами. Наприклад: «За 30 секунд ви маєте знайти у себе вдома щось із цифрою 7 / річ зеленого кольору / щось пухнасте / щось їстівне».

Коли всі збираються біля екранів, кожен має кілька секунд, щоб назвати, що в нього руках.

Ще один різновид цієї гри потребує більше часу. Вчитель дає завдання учням знайти в їхньому житлі (навіть тимчасовому) якусь важливу для них річ. Це може бути улюблена книжка, музичний інструмент, чашка, рюкзак, який подарував татусь, який зараз захищає Україну, подарований близькими оберіг, браслет, фотографія... Під час наступного уроку діти розповідають про всі ці

важливі речі і таким чином ближче знайомляться одне з одним, слухаючи щирі історії.

«Пантоміма»

Вік учнів: із 7 років

Як проводити гру:

Кожному учню по черзі пропонується показати тільки за допомогою жестів, що він любить робити у вільний час. Можна загадувати в пантомімі й інші активності — що любить готувати та їсти, улюблене місце відпочинку. Інші діти під час пантоміми мовчать. Потім починають говорити, хто що думає, допоки не знайдеться правильна відповідь.

«Кумедне привітання»

Вік учнів: із 7 років

Якщо вчитель знає, що до класу приєднається новий учень, можна зробити момент знайомства приємно-несподіваним. Педагог розділяє учнів на трійки, і кожна з маленьких груп вигадує оригінальний жест привітання. І коли дитина приєднується до класу, то вчитель спершу знайомить всіх із новеньким, каже, що всі раді знайомству, і говорить фразу-ключ: «І всі дітки приготували для тебе особливе привітання. Один, два, три!» За цим сигналом вчителя всі групи водночас вітають новачка своїм оригінальним жестом та разом промовляють «Ласкаво просимо, Аню!»

Це буде маленькою, але пам'ятною приємністю, бо якщо кожен з нас поставить себе на місце цього учня — точно скаже: так, це було мені потрібно.

2.Вправи для формування навичок командної роботи

«Хвиля»

авторська вправа психолога Лади Ендресен

Вік учнів: із 7 років

Для виконання цієї вправи-гри потрібно, щоб у всіх учнів були увімкнені камери.

Учасник, віконечко якого розташоване в лівому верхньому кутку екрана, запускає хвилю одночасним рухом правої та лівої рук і промовляє своє ім'я.

Як має виглядати хвилька? Якщо ви сидите, витягніть руки в сторони та починайте рухом створювати хвильку.

Цю хвильку одразу ж підхоплює наступний учасник справа. І також робить руками хвилю та каже своє ім'я. Всі діти продовжують робити хвильку, ніхто ручки не опускає. Вправа триває доти, доки хвилька не закінчиться на останньому учаснику.

Гра створює яскравий візуальний ефект — немов на екрані оживає море. Це дає відчуття згуртованості: море зробили всі ми, і кожен назвав своє ім'я та додав своєї індивідуальності. «Море — одне, а нас — багато, і ми всі — особливі».

«Протилежності»

Вік учнів: із 9–10 років

Вчитель просить клас об'єднатися у дві групи. Кожній групі дається твердження, до якого треба зібрати аргументи «за». Приклади тверджень: «Зимові канікули кращі, ніж літні» — «Літні канікули кращі, ніж зимові»; «Для саморозвитку важливо спілкуватися з розумними людьми» — «Книги найкраще сприяють саморозвитку». Через 10 хвилин кожна група обирає мовця, який зачитує свої аргументи іншій половині класу. І навпаки. Яка група набере більше аргументів — виграє.

«Спільності»

Вік учнів: 9–10 років

У вправі «Спільності» учні теж мають об'єднатись у дві групи. І кожна протягом 15 хвилин має знайти та написати спільності всіх членів групи. Наприклад: «Ми всі любимо торт Наполеон», «Нас всіх бісить, коли нас перебивають», «Ми дуже віримо в перемогу України». Через 15 хвилин група презентує свої спільності. Перемагає команда, яка знайшла більше спільностей.

«Літери»

Вік: від 8 років

Кожній парі, віконечка яких під час відеозв'язку поряд (горизонтально чи вертикально), вчитель дає завдання створити літеру. Коли діти навчаться складати літери в режимі онлайн, можна спробувати всім разом відтворити на екрані слово: «Україна», «перемога», «любов». На цю вправу дається хвилина. Вправа сприяє зорово-просторовому орієнтуванню, засвоєнню навичок командної роботи, креативності.

«Що тут сталося?»

Вік: із 10 років

Учитель об'єднує учнів у групи по 4–5 осіб. Кожній групі дає картинку з незвичним сюжетом та пропонує за дві хвилини скласти власну історію: «Як думаєте, що тут сталося?» Після обговорення один з учнів має три хвилини, щоб розповісти всьому класу оповідку. Вправа здружує, стимулює фантазію та нестандартне мислення.

Важливо:

Для обговорення кожній групі потрібно буде створити окремий відеодзвінок на платформі, а потім після обговорення у визначений час знову об'єднатись у спільній групі класу. Тому якщо ви та ваші учні добре «підковані» технічно — це не спричинить труднощів.

«Нестандартне мислення»

Вік: із 8 років

Учитель показує фрагмент недомальованого предмета і пропонує учням домалювати його на аркушах паперу А4. А, можливо, і створити кілька інших предметів у малюнку. Наприклад, вчитель показує фрагмент недомальованого метелика, а учень домальовує чудернацьку квітку чи фантастичну істоту. Немає правильної відповіді, що мало би бути на малюнку. На виконання вправи дається 2–3 хвилини. Після того як усі учні покажуть свої малюнки, вчитель рахує кількість однакових поворотів сюжетів на малюнках: «А ось ваше мислення, ... , ..., ..., дуже схоже проявилось у малюнках!»

«Імітатор»

Вчитель говорить учням: «Ваше завдання — одночасно створити звук, схожий на... Я називаю цей предмет чи тварину, а ви одночасно імітуєте його/її звук. Ну як, готові?» Що можуть показувати діти звуками? Чайник, що кипить, машину, що гальмує, ворону, грозу,пилосос, задоволеного кота.

3.Вправи та ігри на розвиток відчуття спільності та креативності **«Плейліст»**

Вік учнів: 7–16 років

На початку уроку вчитель пропонує учневі назвати свою улюблену композицію. Після цього вчитель має сформувати плейліст з усіх отриманих композицій (на YouTube) та увімкнути його після уроку. А потім запитати дітей, які композиції вони впізнали, та поговорити про цікаві факти, що стосуються цих виконавців і музичних груп.

«Тематичні дні»

Вік учнів: 6–16 років

Ви можете запропонувати учням раз на тиждень з'являтися на онлайн-уроках в образі, передбаченому тематичним днем. Це може бути «День капелюшків», «Піжамний день», «Рок-день», «Жовто-блакитний день», «День окулярів», «День Майнкрафт», «День смаколиків», «День динозаврів». Важливо, щоб завдання і теми уроків та дня збігались — потрібне повне тематичне занурення.

«Кумедні питання»

Вік: із 7 років

Учитель пропонує кожному учневі написати одне кумедне питання, яке б він хотів поставити однокласникам. Це питання дитина має відправити в месенджер чи на мейл особисто вчителю, щоб інші його не бачили.

Сформувавши перелік цих питань, учитель кожен день читає одне з них. А всі по черзі коротенько відповідають. Питань вам вистачить на місяць. Ця активність дуже захоплює дітей, адже всі чекають: «Ну коли ж нарешті буде моє питання і що на нього відповідатимуть?»

У груповій роботі важливим ритуалом є момент обміну думками (шеринг) на початку заняття та зворотний зв'язок наприкінці. Для дистанційної роботи можна використовувати аудіальний і текстовий формат цього зв'язку, у програмі «Безпечний простір» доцільно використати наочний матеріал: наліпки, емоджі тощо. На кількох перших заняттях можна створити ритуали разом із дітьми. Деякі ритуали з очної програми легко адаптуються до дистанційного формату.

